

МІСТО СМІЛИВИХ НАДІЙ: ЯК ЖИВЕ КИЇВ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА БЕЗ СВІТЛА

Війна, безумовно, змінила столицю, темрява збентежила, однак попри все вулиці цього міста тримають темп та зберігають душевність

Метушливий Київ у перші тижні загострення війни нагадував зону відчуження: майже спустошені вулиці, рясні блокпости, постійні сирени. У 21 столітті — коли весь цивілізований світ вже давно став на сторону світла і розвитку — столиця миролюбної України потерпала від варварських обстрілів росіян. Розбомблені будинки та відібрані життя сіяли паніку та розпач... Поруч тривали бої.

У цих темних буднях важко було втриматися за надію, і тільки віра та спільна боротьба давали сили

пережити це та зустріти нові, сонячні світанки.

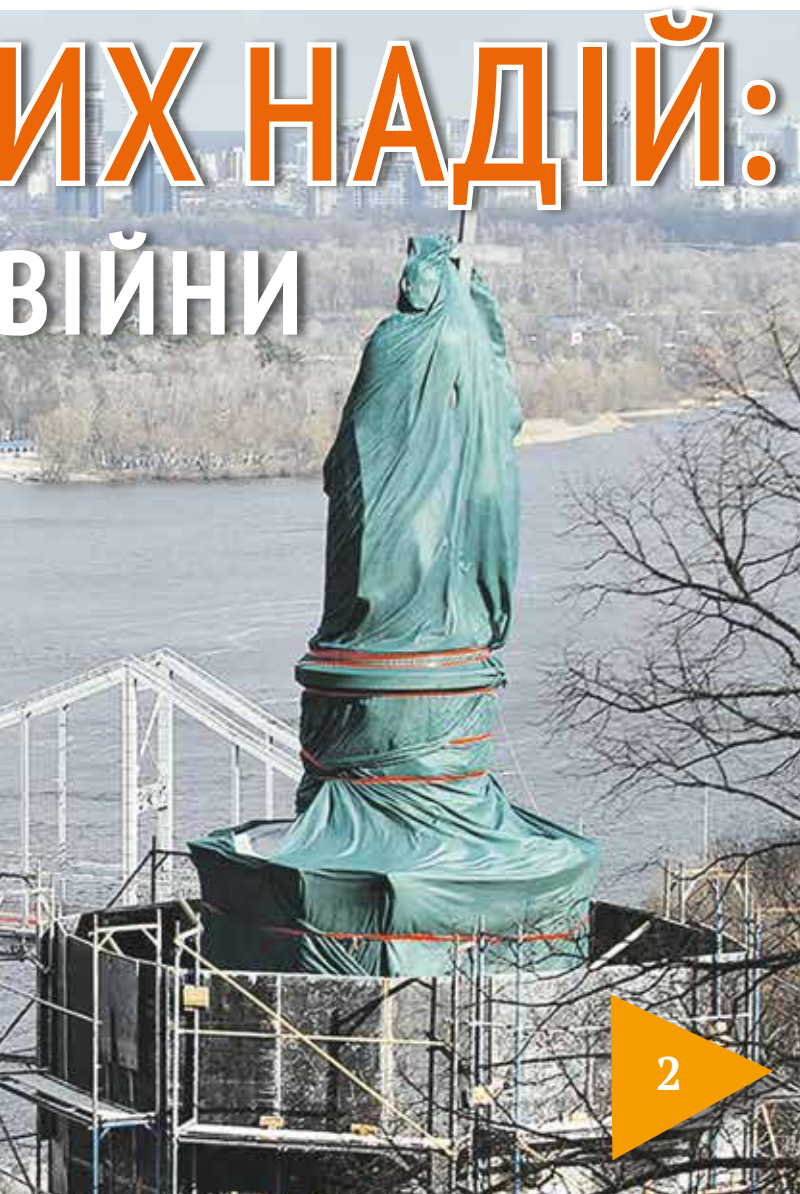
2 квітня усю Київщину Збройні Сили України феєрично звільнили від останніх слідів ворога. І зараз — на одинадцятому місяці війни — наш Київ знову живе. Яке це життя?

Безумовно, складне, бо люди цього міста вже знають, що це таке: кілька днів без світла, води, тепла та зв'язку.

Енергійне, бо сюди чи не щодня прибувають нові переселенці з окупованих територій і усім їм потрібна наша допомога. Динамічне,

бо кияни розуміють: опускати руки немає часу, потрібно працювати і допомагати армії. Тривожне, бо інколи сирени спрацьовують по кілька разів на добу, підступний ворог ракетами і дронами-камікадзе атакує не лише об'єкти критичної інфраструктури, а й житлові будинки та вулиці міста. Траурне, бо попри віддаленість лінії фронту у центрі Києва кілька разів на тиждень прощаються із загиблими воїнами.

І досі незвичне: бо ще минулого грудня ми сміливо будували особисті плани, засмучувалися через дрібниці, сперечалися між собою... А сьогодні розуміємо: все це так неважливо, і хочемо тільки одного — Перемоги.

2

Спецпроект «Пантеон Героїв» — меморіал пам'яті про загиблих киян

«Вечірній Київ» започаткував серію пам'ятних публікацій про загиблих героїв-киян, життя яких обірвалось від 24 лютого. За кожним із Героїв — залишена історія та непрожиті життя.

Десять місяців поспіль Україна хоробро протистоїть росії у повномасштабній війні. За останніми озвученими цифрами, на фронті воюють 100 тисяч киян. На жаль, є й інша цифра — ціна нашої боротьби. Від 24 лютого на передовій загинули близько чотирьох сотень мешканців столиці. Кожен залишив непрожите життя, нездійснені мрії, нерозділені моменти з рідними та друзями...

Київ намагається у різний спосіб подякувати нашим захисникам та зберегти пам'ять про них. На фасадах будинків відкривають меморіальні дошки — останню з таких присвятили Олександрові Чубу, який обороняв Київщину. Побачити її можна на будівлі авіакосмічного ліцею імені Ігоря Сікорського Національного авіаційного університету, що в Солом'янському районі столиці.

З'являються також нові мурали із зображеннями героїв-киян. Так, за торговим центром «Дитячий світ», що у Дніпровському районі, нама-

лювали 23-річного бійця ТрО Дениса Рачинського з позивним «Сталкер» та 24-річного бійця батальйону «Азов Київ» Данієля Герліані з позивним «Гімалай». У мирному житті хлопці товаришували, вболівали за рідний футбольний клуб «Динамо» та, на жаль, за іронією долі вдвох загинули на фронті.

Іменами Героїв сучасності також називають дерусифіковані вулиці столиці. Близько десятка топонімів сьогодні вже перейменовані на честь загиблих військових. Колишня Волгоградська нині названа іменем відомого київського активіста Романа Ратушного. Ще один приклад: вулицю генерал-майора Червоної армії Віктора Жолудєва перейменували на честь журналіста та захисника України Олександра Махова, який жив у Києві останні кілька років.

Свій внесок у пам'ять про Героїв та їхніх родин вирішила зробила і редакція «Вечірнього Києва». На початку літа цього року ми запо-

чаткували спецпроект «Пантеон Героїв». Мета серії таких публікацій — дослідити якомога більше прижиттєвих деталей про захисників сучасності та розповісти їхню останню історію. Для цього наші журналісти спілкуються з рідними та близькими, з нареченими, друзями та дітьми, з вчителями та колегами по роботі. Разом ми виймаємо з пам'яті спогади, а з шухляд — дитячі альбоми, та згадуємо, якими ж були вони, ті, хто віддав найдорожче за Україну — своє життя.

Для нас було принципово важливо, щоб число загиблих не залишилося просто числом чи сумною статистикою. А щоб кожне ім'я асоціювалося із тим, чим найбільше захоплювалися чи відзначилися воїни. Наприклад, 25-річний Роман Ратушний, про якого згадували вище, боровся за збереження столичного урочища Протасів Яр. 22-річний доброволець Семен Обломей мріяв стати арбористом — доглядати та лікувати

дерева. 23-річний Денис «Сталкер» Рачинський залишився у серцях близьких і друзів як боець, який любив пригоди й таємниці, історію та Київ. 40-річний Макс Левін був відомим фотографом, але понад усе мріяв зробити фото, яке зупинить війну. Володимир Примаченко за свої 58 років відзначився не тільки як перфектний військовий та керівник, а й залишив світові двоє чудових синів, які з гордістю розповідають, як сильно батько любив риболовлю та мисливство.

«Виймати» ці спогади про загиблих рідних їхнім близьким непросто. Часто ці розмови відбуваються у кілька етапів. Дехто хоче розповісти про батька, сина чи чоловіка, проте поки що збирається із силами.

У цьому випуску зібрали історії, які були опубліковані на сайті «Вечірки». Деякі з них вже навіть розміщені на меморіальних дошках у Міністерстві у справах ветеранів...

Редакція «Вечірнього Києва» висловлює щирі вдячність усім родичам, друзям та знайомим загиблих воїнів, які розповідають нам свої спогади. Ми щиро розділяємо Вашу втрату та дякуємо за довіру. Нехай Бог дає Вам сили впоратися із болем. Вічна пам'ять кожному, хто віддав своє життя за Україну! Герої не вмирають!

3-10

115 років із киянами і для киян!

Місто сміливих надій: як живе Київ під час війни та без світла

► Продовження, початок на с. 1

Режим: «Без світла»

Від листопада кияни разом з усіма українцями вчать жити у нових реаліях: з двома годинами світла на добу, холодними батареями, розрядженими телефонами та без зв'язку. Довгими зимовими вечорами вулиці столиці більше схожі на віддалені села: навіть густонаселені Позняки та Осокорки практично не освітлюються, і щоб дійти до свого під'їзду, потрібно світити ліхтариком.

Зараз практично у кожного вдома є туристична плитка, кілька павербанків, LED-лампи на батареях та інші «девайси» для життя у режимі темряви. При можливості купляють також генератори, інвертори та зарядні станції.

Звиклі до цивілізації кияни, які до обстрілів при першому вимкненні світла чи води штурмували дзвінками «гарячу лінію» міста, сьогодні проявляють нечувану стійкість і силу духу. У темному режимі виживають з грудними дітьми, зі старенькими батьками, з домашніми тваринами.

Дивовижно, але мешканці Києва разом з усіма українцями навіть знаходять в собі сили жартувати з цього та постійно вкидають у мережу якісь дотепні меми. Віриться, що це буде остання темна зима в житті кожного з нас.

Зупинка: «Київ переможний»

Вранці на станції метро «Золоті Ворота» ніде яблуку впасти. Популярний центральний пересадковий вузол знову так само наповнений пасажирами, як і у мирні довоєнні часи.

Метро, яке на початку весни працювало як укриття та курсувало із годинними інтервалами руху, сьогодні забирає пасажирів з платформи кожні 5–10 хвилин. Восени цей інтервал був всього 2–3 хвилини, але після періодичних блекаутів, розклад скоригували.

До слова, 16 грудня вперше за довгий період нової війни столичне метро повністю зупинило рух на майже добу. Впродовж цих годин підземка працювала тільки як укриття.

За статистикою, щотижня метро перевозить орієнтовно 3,5 мільйони пасажирів. Біля входів чергує поліція, станції також досі працюють як укриття — навіть вночі, але пасажирів выпускають із паспортом.

Час до часу у холах станцій проводять періодичні майстеркласи: спеціалісти навчають, як правильно надавати домедичну допомогу та що робити у випадку мінної небезпеки. У жвавом ритмі життя такі навчання — лише ще одне охолоджувальне нагадування: війна триває, безпека поруч.

Щодня виїжджають на рейси міські автобуси. Звичний рух громадського транспорту Києва від серпня відкоригували важливим правилом. Якщо під час поїздки загуде сирена, пасажири мають вийти із салону та пройти у найближче укриття.

Для цього у місті передбачені понад 3600 укриттів, які можуть одночасно сховати близько 3 млн людей. До речі, саме стільки за останніми підрахунками на сьогодні є у місті. Досі не повернулися близько мільйона... Нині ці люди заспокоюють

свою тривогу на заході України, у сусідніх Польщі, Чехії, Словаччині. Або навіть у далекій Канаді. Чи повернуться? Хочеться вірити.

Сторінка: «Вдома»

Лише в серпні з евакуації приїхала і киянка та молода мама Алла. Разом з 4-річною донькою Анною понад два перші місяці війни вона була у родичів на західній Україні. У травні виїхали у Хорватію. Через постійний страх Алла весь час відкладала повернення у Київ. Був проти і її чоловік. Впливали на таке рішення, зокрема, періодичні обстріли столиці — як от, коли у червні одна з ракет влучила у багатоповерхівку у Шевченківському районі. Тоді постраждала 7-річна дівчинка...

«Разючі кадри порятунку дитини постійно стояли перед очима. Боялася навіть уявити свою доньку на місці цієї бідолашної закривавленої дівчинки... Але врешті у серпні вирішили повертатися додому. Перші слова моєї Ані вдома: «Мама, я тут дуже щаслива!» — розповідає сьогодні Алла, ледь стримуючи сльози.

Зараз Аня ходить у дитячий садочок, проводить час з друзями та з сумом згадує їхні з мамою «евакуаційні канікули». Сама жінка каже, що досі здригається, коли спрацьовує сирена і донька в садочку: «Мені так бентежно... Навіть, якщо знаю, що дитина в цей час в укритті. Сподіваюся, що невдовзі це закінчиться і ми знову будемо спокійні за наших дітей».

Від 24 лютого до столиці офіційно переїхали понад 200 тис. переселенців. Мешканці Харківщини, Херсонщини, Запоріжжя, Маріуполя та інших тимчасово окупованих територій тут, під київським небом, намагаються оговтатися від перелітого та заново вдихнути ковток повітря. По всьому місту розгорнули спеціальні центри, в яких надають допомогу приїжджим та консультують з усіх питань — від юридичних до психологічних.

А нещодавно депутати Київської міської ради підтримали рішення

про створення у місті спеціального фонду житла. Квартири надаватимуть у тимчасове користування. Єдине за що доведеться платити новим мешканцям — це комунальні послуги.

Для людей, які побачили власний дім у руїнах або ж змушені були втікати з-під обстрілів, такі новини вкрай потрібні. Вони кажуть, що це не лише фінансова, а й певною мірою терапевтична підтримка для них. І шанс почати життя з нової сторінки.

Урок: «Вільна Україна»

До Києва переїжджають навіть цілі навчальні заклади. З квітня на базі Київського національного університету будівництва і архітектури працює Маріупольський державний університет.

Стіни закладу, який, до слова, є ровесником незалежної України, зруйнували під час обстрілів у середині березня. Київ підставив дружнє плече, і сьогодні освітяни та студенти продовжують навчання вже тут, у столиці.

Восени повернулися до підручників і наймолодші кияни — усього 90% учнів слухають уроки онлайн, або відвідують школу. Понад 70% із 421 шкіл мають укриття. Працюють також садочки. Раніше відвідувати комунальні дошкільні заклади могли тільки діти батьків, які працюють. Сьогодні це рішення скасували.

Як у школах, так і садочках діють спеціальні правила. І тепер навіть 4-річна дитина знає: якщо звучить сирена, потрібно брати тривожний рюкзак і спускатися в укриття.

У підвалах для дітей є все потрібне: від парти до ліжка, якщо йдеться про садочок. А ще запаси води, перекуси та теплі речі. У кожній малечі із собою записка із контактами батьків та групою крові... Колись ці діти — діти війни — виростуть, і будуть згадувати про таке дитинство у минулому часі.

Хочеться вірити, що ці тривожні дитячі спогади затруться світлим буднями дорослого життя мирної України.

З 28 листопада навчання в школах в офлайн та в онлайн режимах триває тільки у світловий проміжок дня — з 9:00 до 16:00. Зимові канікули в столичних школах розпочалися за графіком, з 26 грудня, і триватимуть місяць — до 27 січня 2023-го. У цей час школи опалюватимуть в мінімальному режимі для підтримки системи опалення. Вчителі, за бажанням, можуть піти на час канікул у оплачувану відпустку. Який графік навчання буде в наступному році, будуть вирішувати вже в січні.

Табличка: «Відчинено»

В обідню пору біля закладу-візитівки столиці — «Київської перепічки» кількаметрова черга. Популярну перепічку із сосискою купують і діти, і перехожі, і працівники найближчих офісів. Касирка оперативно видає решту та люб'язно бажає «Гарного дня».

Між іншим, каже своїй колезі: «А пригадуєш, як ми у квітні після півторамісячної перерви відкрилися. І як не встигали готувати. В кінці зміни тоді з ніг падали?! Теперішні черги — це лише якась п'ята частина квітневих».

У перші місяці війни велика частина місцевих закладів зачинилася та почала готувати для ЗСУ, тероборони, пацієнтів лікарень, пенсіонерів та малозабезпечених. Згадуючи їхній вклад у цю боротьбу, можна сміливо сказати, що ресторани та невеликі кафе у лютому-березні були такими собі «РВУ» — ресторанами військами України. Безкорисливо та самовіддано вони робили те, що вміють найкраще — готували. І впоралися на всі сто.

Через відключення світла, значна частина столичних закладів закупила генератори. Нині кав'ярні і кафе, які працюють на автономних джерелах живлення, збирають повні зали відвідувачів. Сюди приходять тепер не тільки, щоб повечеряти чи випити кави, а й зарядитися, оговтатися від блекаутів, попрацювати та повідомити рідним очікуване «все добре».

До речі, десь наприкінці березня київська влада та мер Віталій Кличко почали активно закликати підприємців повертатися до роботи. Усі розуміли: боротися треба і на економічному фронті. Спеціально для цього бізнес навіть на якийсь час звільнили від сплати податків, а також дозволили не розраховуватися за комунальні послуги.

Завдяки правильним пріоритетам, за перше півріччя підприємці сплатили навіть більше податків у місцевий бюджет, ніж за аналогічний період мирного 2021-го. Чи показник це? Безумовно. Особливо, якщо враховувати, що ці люди щодня працюють, попри небезпеку обстрілів, а тепер ще й витрачають кошти на закупівлю та обслуговування генераторів.

Новина: «Втрата»

«Знову загиблий...», «Шановна громада...», «Змушені повідомити...», «Сумні новини з фронту...» — такими повідомленнями щодня рясніють стрічки новин та місцевих Фейсбук-груп. Чи можливо до цього звикнути? Ні. Чи менше болить? Ні. Чи припинили ми себе запитувати: як цим дітям далі жити без батька? Ні.

За останні місяці стіни центральної київської святині — Михайлівського Золотоверхого монастиря бачили стільки горя та сліз, як, здається, ніколи раніше. Вже традиційно прощання із бійцями, які героїчно загинули на фронті, проходять саме тут.

Взагалі цей монастир ще з часів Революції Гідності взяв на себе історичну роль: саме тут кілька годин поспіль вперше з навалів татаро-монголів лунав набат. Саме тут ховалися мітингувальники від беркутівців під час Майдану. Саме тут сьогодні проводять прощальні панахиди...

Випадково підслуховую розмову двох підлітків років 15-ти біля стіни пам'яті, яку розмістили на мурі монастиря.

— Ти думав коли-небудь про те, що тут могло б бути твоє фото? — запитує дівчина.

— Вони теж не думали, — відповідає він.

За останні роки на цій стіні нагромадилися тисячі фотографій загиблих воїнів. Тут обличчя Героїв, які полягли від 2014-го в російсько-українській війні. І це ще одне нагадування того, що наша боротьба триває вісім років, з часів окупації Донбасу, а в лютому цієї зими — лише зухвало загострилася.

Мета: «Перемога»

За останній рік це місто стало містом сміливих надій та нових поглядів. Тут перейменовували вулиці із тоталітарним відгомном, змінювали назви театрів «російської драми», спілювали голови із залишків радянських монументів та демонтували «п'ятикутні зірки».

Синьо-жовтий стяг сьогодні розлітається не тільки з державних будівель, а й зустрічається на банерах та у вітринах, на автомобілях та дитячих рюкзачках. Якщо спитаєте у першокласника, що таке ЗСУ — він, ймовірно, без довгих роздумів скаже про Збройні Сили України...

Стоячи на Володимирській гірці, з якої відкриваються найбільш видовищні краєвиди вільного Києва, підкрадається думка: попри все, ця земля змогла примножити не менше, ніж втратила. І навіть якщо сьогодні це місто у темряві, але воно світить, бо світло у кожному з нас.

І нині саме тут, в Києві, чомусь найбільше відчувається ця велика енергія нескореності України, незламності українців та нашого спільного світлого «завтра».

Олена Петришин

Він мріяв зробити фото, яке зупинить війну: історія київського фотографа Максима Левіна

Максим Левін співпрацював з кращими агенціями світу як фотокор. У березні він поїхав знімати у Бучанський район і зник...

Знімки Максима Левіна можна відрізнити із десятків світлин відомих і талановитих фотографів. Він документував війну з 2014-го року. Але військові роботи у нього лише з України. Блискучий фотокор не «хворів на війну» — він болісно сприймав все, що відбувалося саме в Україні.

Фронтові зйомки Максим Левін проводив і з 24 лютого 2022-го, з першого дня «спецоперації». Як батько чотирьох дітей, він міг виїхати за кордон на законних підставах. Але ті, хто знав його, навіть не уявляють подібного...

Рідні згадують, що з 13 березня Максим перестав виходити на зв'язок. А вже 1 квітня, після деокупації місцевості, Нацполіція повідомила: тіло вбитого фотографа вдалось знайти. На його касці був напис: «Преса»...

Фотографував із 15 років

Макс Левін народився 7 липня 1981 року у місті Боярка, на Київщині. Його мама, Валентина Антонівна, каже, що різниця зі старшим братом Олександром у нього була п'ять років. Жінка хотіла, аби діти були ближчими, дружнішими. Тож саджала малого Максима поряд з Сашею на кухні, коли той вчив уроки.

«Він мені потім казав, що навіть нічого не розуміючи ще, навчився копіювати, запам'ятовувати. Швидко став читати та рахувати», — розповіла пані Валентина.

У 15 років Левін «загорівся фотографією». Став відвідувати фотгурток та знімати на дзеркальний «Київ-98».

Мама і брат кажуть: у нього рано з'явилося відчуття місії. Він отримав дві вищі освіти. Одну — за фахом «інженер комп'ютерних систем» у КПІ ім. І. Сікорського,

а другу — журналістську, вже здобував заочно, працюючи фотокором.

Сходження Левіна на професійний олімп було дуже помітним. Він працював спочатку в журналі «Пенсія», потім у газеті «*Киевские ведомости*», далі фотоагенції «*Фотолента*», «УНІАН», «24». Був фрілансером у виданнях «*Фокус*», «*Профіль*», «*Український тиждень*».

Намріяв собі батьківство з дитинства

Понад 10 років — до 2020-го працював у газеті «*LB.ua*». Соня Кошкіна, співвласниця і шеф-редакторка видання розповіла «Вечірньому Києву», що Макс за 13 років існування «*LB.ua*» був співробітником майже 11 років.

Саме у «*LB.ua*» у нього стався і унікальний особистий досвід. Левін, маючи блискучу кар'єру, пішов у... декрет.

«Ми з дружиною домовилися: коли з'явиться третя дитина — я піду в декрет», — так пояснював Максим своє рішення.

Соня Кошкіна каже, що він «кайфував, коли був з синами». Коли роздивлявся фото Максима, зроблені ним же у час декрету, розумієш точність цих слів. Насолода від батьківства — ось, що несе кожна світлина.

«Він дав можливість дружині Валі, яка героїчно виховувала двох старших хлопців, попрацювати за фахом, піднятися у кар'єрі. А сам свідомо два роки приділив своїм, вже тоді трьом синам», — згадує Кошкіна.

Валентина Антонівна Левіна розповіла «Вечірньому Києву», що четверо синів не звертались до нього словом «тато», натомість казали: «Макс».

«Я запитала, чому він так їх навчив, а син мені відповів:

„Макс — це значить друг. Я їм не лише батько, я — друг“, — ділиться спогадами мама Героя.

Сьогодні з дітьми працюють психологи, бо хлопчики не можуть зрозуміти, як так сталося, що їхнього «Максика» вже немає поруч...

Майдан. Людський фактор

«Максим Левін любив казати, що кожен фотограф в Україні мріє зробити фото, яке зупинить війну. Він був ідеалістом?» — поцікавилася я у директора Музею Майдану Ігоря Пошивайла.

«Він був ідеалістом, але не таким, що літає у хмарах. Він був прагматичним ідеалістом. Це людина, яка вірила у власну місію. І саме тому він пройшов Майдан, був з першого дня на війні на Сході, а потім — пішов на фронт під Києвом, де велись бої», — розповів Пошивайло.

У грудні 2013-го, Макс з 29-ма колегами-фотографами розгорнув виставку світлин біля барикади, яка стояла на Хрещатику, поблизу Європейської площі. «Майдан. Людський фактор», — так тоді назвали вернісаж просто неба.

Фотокори показали майданівцям, що саме вони нині — творці історії.

Четвірка із розстріляного «Інфініті»

Макс був у місцях найдраматичніших подій. Саме таким і став Іловайськ.

Іван Любиш-Кирдей — не лише колега, а й бойовий побратим Максима Левіна. У серпні 2014-го Макс, разом із колегами Маркіяном Лисейком, Іваном Любишем-Кирдеєм і Георгієм Тихим, знімав кадри, які показали брехню і цинізм обіцяного путіним «зеленого коридору».

Тоді українських військових розстрілювали в упор озброєні росіяни. Фотокори пробули у «котлі» шість діб. А потім на авто «Інфініті» їм вдалось вирватись зі справжнього пекла. Вся автівка була буквально «прошита» кулями. Фотографів так і називали потім — «Четвірка з розстріляного «Інфініті».

Іван працює оператором агенції «*Reuters*».

«Знімки Левіна дуже цінувались провідними світовими ЗМІ. У нього було виняткове відчуття правди. Його документальні кадри — це «впіймане» обличчя війни, яке примушує замислитись і вже відбивається у пам'яті назавжди», — каже Любиш-Кирдей.

Максим Левін згодом став автором та організатором проєкту *AFTERILOVAISK*.

«Я там, де я маю бути зараз»

Олександр Левін, старший брат фотокореспондента, розповів «Вечірньому Києву», що Максим знімав широкомасштабне вторгнення з 24 лютого. Він поїхав до Харкова, а потім — повернувся до столиці.

Його світлини з Бучі, Бородянки, Ірпеня показали, що відбувається лише у кількох десятках кілометрів на півночі.

Остання розмова братів була про родинні справи.

«А потім я його раптово запитав: „Де ти зараз?“, а він стримано відповів: „Я там, де я маю і повинен бути!“ — згадує Олександр.

«Не плач, мамо, від сліз очі змінюють колір»

Мама Максима Левіна пригадала, що син відчував наближення війни. Він готував до цього і сім'ю. Матері організував повне медичне обстеження і купив запас ліків. Синів звозив у подорож в Карпати... Вона дізналась про синові поїздки у перші дні боїв і дуже переживала.

«З 13 березня з ним обірвався зв'язок і його почали розшукувати. Місцевість була під окупантами. Я зверталась і до священників, і навіть до біоенергетиків...» — згадує драматичні дні березня пані Валентина.

1 квітня поліція знайшла тіло фотографа біля обгорілої машини у лісі. Про страшну знахідку першою дізналася саме мама.

Розповідаючи про це, вона зривається на слези. А потім опановує себе: «Максим завжди казав: „Мамо, не плач, від сліз очі змінюють колір...“»

Загибель Максима Левіна вразила його колег з усього світу. Перед смертю він співпрацював з агентствами *Reuters*, *BBC*, *TRT World*, *Associated*

Press, *Hromadske*. Його фото публікували *Wall Street Journal*, *TIME*, *Breaking news Poland*, *EU AGENDA*, *World news*, *Кореспондент.net*, *ELLE*, *TV-24*, *Radio Bulgaria*, *Ukraine Crisis Media center*, *Vatican news*, Радіо Свобода (*RFE/RL*).

Ми зобов'язані йому за правду

Журналісти-розслідувачі з організації «Репортери без кордонів» (*RSF*) з 24 травня по 3 червня 2022 року досліджували місце його загибелі. До узлісся між селами Мошун та Гута Межигирська направили двох слідчих: Арно Фрогера, голову відділу розслідувань *RSF*, та Патріка Шовеля, французького військового фоторепортера, який працював із Левіним на Донбасі наприкінці лютого.

Вони дійшли висновку, що Макса Левіна і військового, який його супроводжував, Олексія Чернишова, росіяни стратили, а перед тим, ймовірно, катували...

Вивчивши всі матеріали, Крістоф Делуар, генеральний секретар *RSF* написав:

«В умовах війни, сильно зазначеної пропагандою і кремлівською цензурою, Макс Левін і його друг заплатили своїми життями за боротьбу за правдиву інформацію. Ми зобов'язані їм за правду. І ми будемо боротися, щоб виявити та знайти тих, хто їх карав».

Фото — довговічніші за зброю

Макс Левін їздив із солдатами та знімав документальні кадри вторгнення, окупації і спротиву. Тепер ці документальні свідчення злочинів російських окупантів допомагають Україні та небезпечні для росії.

Виставки його робіт продовжують воювати за Україну. Одна з них пройшла у парламенті Латвії.

Макс Левін був нагороджений посмертно орденом «За мужність» III ступеня та Спеціальною відзнакою Премії імені Георгія Гонгадзе за визначний внесок у розвиток української фотографії, відданість професії і відвагу.

А у Києві та Боярці міські громади, а за ними й місцеві ради, вирішили перейменувати вулиці Багратіона та Автозаводську. Тепер вони мають ім'я Максима Левіна.

Фото сильніші за кулі. Вони діють, як вічна зброя, не вбиваючи людей, а відкриваючи їм правду. І світлини Максима Левіна сьогодні працюють на Перемогу України у різних країнах світу.

Експозиції показують у парламентах різних держав. Можливо, серед багатьох світлин там і є те саме фото, яке допоможе закінчити війну...

Ольга Скотнікова

Рятував інших, але не вберіг себе: історія 19-річного загиблого пластуна та бойового медика з Києва

Максим Вороб'єнко на війні був тим, хто не давав нашим бійцям піти зарано. Кмітливий, усміхнений та дорослий не за роками, він переймався кількістю аптечок на позиціях, і замовляв їх наперед. Здається, з того іншого, мирного життя. Увесь час служби, а це півтора року, Максим провів на Донеччині. Батьки згадують: «Пішов юним парубком, а додому вертався все більш незнайомим»...

Підлітком проходив виснажливі тренування

Максим — дитина часів незалежної України. Він зростає спокійним, але по-доброму впевненим хлопцем. Родина жила на Теремках. Там же й навчалися двоє синів Вороб'єнко — старший Антон та молодший Максим. Діти ходили у школу №286. Паралельно із навчанням батьки записали молодшого до Пласту.

«Сину там подобалося: безліч пластових таборів, походів та спартакіад. А роками пізніше він сам вже організовував схожі дозвілля для пластунів поменше», — каже його тато.

Пластунське життя значно вплинуло на формування Максима. Воно загартовувало, навчило приймати свідомі, виважені рішення та бути повновартісним громадянином.

«До речі, у Пласті Максим брав участь у таборі „Легіон-20“. Це щорічний табір для юнаків. І проходить у вигляді виснажливого табору з елементами військового вишколу та домедичним навчанням. Тренування нелегкі: багатьом учасникам не під силу схожі труднощі. Але це не стосувалося Максима — він його пройшов», — продовжує чоловік.

Після 9 класу Максим вступив до коледжу харчових технологій у рідному Києві. Зі слів батька, хлопець любив готувати. Не раз пригощав рідних смачненьким. Пізніше про його кулінарні таланти батькам нагадуватимуть лише надіслані зі сходу фото, де їхній син готує побратимам.

Проте більше, аніж готувати, Максим захоплювався медициною. Хоча доречніше тут буде сказати: палко нею горів.

Все почалося із курсів по домедичній допомозі у Пласті: масаж серця, зупинка кровотечі та транспортування постраждалого. Швидко від теорії він перейшов до практики.

З роками юнак усвідомив, що з медичними знаннями може бути корисним. Тому одразу після закінчення коледжу хлопець заявив: йде на війну.

Контракт та підготовка до війни

У студентські роки він із друзями заснував громадську ініціативу «Тінь ворона», направлену на викорінення всього російського в Україні. Зокрема, учасники долучалися до акцій на підтримку закону про україномовні квоти, на протидію расизму, пікетування російського посольства тощо.

Тоді ж учасники починають займатися просвітництвом, волонтерством, поглиблено вивчати військову справу, тренуватися на

вишколах та напрацьовувати навички по домедичній підготовці.

«Поступово в нього і його товаришів визріває юнацьке максималістське переконання, що керувати країною мають ті, хто долучився до її захисту. Тоді ж і вони (Максим та його троє друзів, — ред.) вирішили пройти військову службу.

Макс категорично відмовився проходити строкову службу. Вважав цей час даремно втраченим. Натомість згоден був служити 3 роки за контрактом, щоб мати ґрунтовну військову підготовку. При тому він зовсім не збирався робити військовою кар'єру», — каже батько.

Батьки були приголомшені звісткою про службу 17-річного сина, який тільки-но закінчив коледж. Його мати, Олена Вороб'єнко, важко сприйняла це рішення. Проте переконати Максима не зміг ніхто. Урешті вона змирилася з вибором сина та взяла на себе левову частку в допомозі в зборах документів, спорядження та одягу.

У 2021 році Вороб'єнко-молодший закінчив коледж та підписав контракт зі Збройними Силами України. Через нестачу людей, його 18-річним відправили на схід.

«Він просив долучити його до 72-ї окремої механізованої бригади ім. Чорних Запорозжців. Його запевнили, що так і буде. Проте вже на полігоні повідомили, що служитиме в 30-й окремій механізованій бригаді», — каже батько.

«Щоразу його „все нормально“ звучало жорсткіше»

Увесь час бригада Вороб'єнка-молодшого обороняла Донеччину. Там Максим був бойовим медиком.

Про війну батькам говорив скучно. Беріг. Пізніше, на похоронах сина, побратими дякували Дмитру та Олені за те, що їхня дитина врятувала їм життя.

«Від нього фотографії не допросишся, не те, щоби розповідей про військові будні. Щоранку я відправляв йому повідомлення з одного знаку: «?» Могла пройти година, або й більше, перш ніж він відповідав: «+» або «4.5.0». Тільки після

того розпочинався мій день», — згадує Вороб'єнко-старший.

Інколи сину вдавалося подзвонити. Щастю батьків не було меж. Але щоразу фраза «Все нормально» звучала все жорсткіше і жорсткіше... Війна.

Ранок 24 лютого зустрів у засніжених окопах та ворожою авіацією в небі

Повномасштабний напад окупантів у лютому бойовий медик зустрів на все тих же східних позиціях. Весною 30 ОМБр повинна була йти на ротацию. Але через повномасштабний наступ росіян ротацию скасували. З тих часів боротьба посилюється у сотні раз.

«Інтернет там не ловив, лише періодично прорізався зв'язок. Як вдавалося набрати, то сам запитував: „Що там в Маріуполі? Що в „Азові“? Чи вдається нашим просуватись?“».

Ми йому коротко по кожному питанню відповідали та цікавилися, як він. А Максим казав: «Все, що було до повної війни — квіточки. Але через нас вони (росіяни, — ред.) не пройдуть!» — пригадує слова сина батько.

«Дружині інколи розповідав про своє „нормально“: розбомблений бліндаж зі згорілим спорядженням

та зі 152 мм снарядом, що не розірвався поруч. Розповідав також про свій одяг, що наскрізь просякнутий чужою кров'ю, і про те, що неможливо його замінити протягом декількох днів», — каже батько.

«Максим хотів до 72-ї бригади, і він потрапив. Але не вижив»

У квітні бойового медика підвищили до молодшого сержанта. Але він все ще продовжував після боїв обробляти рани своїх товаришів та робити медичні замовлення в мамі знайомої пластунки.

Разом зі своїм командиром взводу він організував для свого батальйону системну аеророзвідку. Для цього друзі-волонтери киянина передали кілька дронів на фронт.

Користуючись нагодою, Максим пройшов навчання з БПЛА та мав не один десяток вильотів, деякі з них були вкрай небезпечними.

«Йому завжди кортіло вчитися, бути обізнаним. Так було і з коптером. Він швидко його опанував і з захопленням ділився: «Це такий інструмент, просто щось неймовірне!» — згадує батько.

Того ж місяця в бригаді Максима була ротация. Але перед тим, попередньо військових спитали, чи міг би хтось залишитися, щоби допомогти новоприбулій бригаді з облаштуванням. За дивним збігом обставин, нова бригада виявляється 72-ю ім. Чорних Запорозжців. Та сама, в яку Максим хотів йти одразу після підписання контракту з ЗСУ.

«Він зрадів і сказав, що це для нього великий шанс. Оскільки переведення з однієї бригади в іншу займає багато часу. А тут командування дає наказ і все вирішується фактично на місці», — продовжує батько.

До слова, у 72-гу бригаду Максим переводився як заступник командира взводу.

«Ми хотіли відкрити військову кав'ярню та забути про війну»

За два роки служби до рідного Києва боєць приїжджав лише двічі: минулого жовтня — до Дня народження та цього липня — за кілька днів до загибелі.

У дні відпустки Максим врешті побачився зі своїм найкращим другом Андрієм Орищенко. Вони гуляли вулицями Києва, їли піцу та безупинно говорили так, як в старі добрі часи. А ще — планували майбутнє, в якому не було місця війні.

«Після закінчення війни Макс не планував лишатися в ЗСУ. Навпаки, хотів повернутися до звичного життя. У нас навіть з'явилася ідея відкрити свою кав'ярню „Бліндаж“. Вона була б у військовому стилі, і орієнтована для тих, хто хоче бути військовим. Кав'ярня стала б місцем для спілкування новачків з досвідченими бійцями», — каже Андрій.

20 липня відпустка бійця завершилася. Андрій наповнив бак автівки й повіз друга на схід. Вони їхали близько 12 годин. Товариш згадує, що у Максима були якісь тривожні передчуття, але ним керував обов'язок, він не міг залишити побратимів.

«Тепер на могилі Максим зустрічає нас в обіймах собаки»

На четвертий день після відпустки Максим загинув. Це сталося 24 липня в селі Семигір'я, що поблизу Бахмута. Хлопці тримали позиції, проте росіяни гатили з усього, що тільки в них було. Смерть Максима наступила миттєво.

Побратими під шаленим обстрілом забрали понівечене тіло того, хто раніше рятував їх самих.

Наступного дня до квартири Вороб'єнко зі звісткою прийшов працівник військкомату. Декілька слів розділили життя батька і мамі на «до» і «після».

«Мені подзвонила дружина. І з перших її слів: „Діма, Макс!“ я все зрозумів. Тоді ж подумав — ні помилки, ні дива не станеться», — говорить батько.

Ховали Героя 29 липня в закритій труні. Тепер побачитись із ним можна на Південному кладовищі, на ділянці, де поховані українські військові.

«На могилі Максим нас зустрічає в обіймах Уми», — зітхає батько.

На могильній фотографії Герой в обіймах зі своїм 8-річним собакою Умою, який разом із родиною сумує за наймолодшим. Час від часу собака жалібно виє — настільки сильна туга.

Даша Гришина

Історія 22-річного добровольця, який загинув у Сєверодонецьку

Семен Обломей загинув від ворожого авіаудару у «Сєвері» 21 червня. Перед цим він встиг вивести свою групу в безпечне місце.

У перші дні повномасштабного вторгнення РФ киянин Семен Обломей волонтерив, а потім пішов добровольцем у військо, допомагав патрулювати вулиці звільнених від загарбників Бучі та Ірпеня, захищав Рубіжне, Лисичанськ і Сєверодонецьк.

Випускник Академії лідерства, студент третього курсу факультету лісового і садово-паркового господарства НУБіП. Хлопець мріяв стати арбористом — доглядати та лікувати дерева. Пацифіст із невичерпною енергією, постійно на скейті і з усмішкою — таким його запам'ятали друзі та рідні...

За сімейною легендою Обломейв їхній прапрадід — Семен Обломей приїхав із Греції. У родині збереглася традиція називати чоловіків Теодорами (Федорами) і Семенами. Проте Семен Обломей, який пережив голод та дві світові війни, не захотів, щоб його онука так назвали, щоб дитина не повторювала долю.

«Тому нашого тата назвали Олександром. Але коли мама чекала хлопчика, то усі знали, що це — Семен», — розповіла Анна, сестра Семена Обломей-наймолодшого. У неї з братом була невелика різниця у віці — чотири роки.

Семен зростає дуже відкритим. Завжди чимось захоплювався — петарди, воркаут, пістолети, водив за собою ватаги по двору. В 11-му класі зрозумів, що шкільний формат навчання не його. Хотів працювати — цікавився різними проектами. Із майстер-класів у ютубі навчився плести браслети із паракорду — його перший бізнес. У 17 років він вступив до Української академії лідерства. Від УАЛ він їздив в Ізраїль на екоферму. Мабуть, звідти у нього з'явилася захоплення екологією.

Потім він рік працював і їздив по екопоселеннях — шукав свій шлях. А ще вивчав японське бойове мистецтво будзінкан. Це школа ніндзя і самураїв, складна і непоширена у нас, бо вимагає багато часу виділяти філософії і роздумам. Йому це дуже подобалося, і він навіть став наставником найменших дітей. До слова, вони приходили попрощатися з Семеном...

Хлопець вступив у НУБіП. Його закінчував батько Семена, і цей університет виявився найближче до екозацікавлень Семена. Так він побував на стажуванні у Швеції, виграв практику у США — команда десь у районі Міссісіпі мала досліджувати місцеву флору і фауну. Правда, через ковід поїздка відклалася.

Коли Семен був у війську, то переживав, що пропускає лекції та семінари. Він мотивовано вчився і обурився, коли йому запропонували закрити сесію, планував взяти академку.

А ще він був віцепрезидентом університетської спілки лісовиків.

Хотів лікувати дерева, тому шукав зустрічей з одним із кращих українських арбористів Володимиром Ветроградським.

«Із Семеном Обломеем познайомились лише минулого року. Запросив його у ботсад імені Фоміна лікувати старі дерева. Завершував роботу над одним із дерев уже сам. На висоті 27 метрів над землею ледь стримував сльози. Мені хотілося вірити, що смерть Семена — це неправда», — розповів арборист Володимир Ветроградський.

Семена так надихала можливість бути корисним для природи, що він почав працювати в благодійному фонді Peli can live. Так Семен став менеджером масштабного проекту «Вода для ботсаду», в рамках якого облаштовують систему поливу у Національному ботанічному саду імені Миколи Гришка. Цей проект допоможе врятувати унікальну колекцію у Дендрарії Рубцова, що займає площу в 30 гектарів.

Семен виконував всю необхідну роботу, і паперову, і фізичну — із задоволенням копав траншеї для труб та спілкувався з постачальниками обладнання.

«Все, що було закуплено на перші 3 блоки поливу в Ботанічному саду, було його особистою турботою. Він починав і цьогорічні закупівлі. 26 січня разом розвантажували труби, а 23 лютого він привіз на скейті, балансує з величезною коробкою поперед себе, в Ботсад „залізо“, яке ми монтували цього літа вже без нього», — розповіла Яна Боброва, співзасновниця благодійного фонду Peli can live.

Як пригадає сестра, у перші дні після 24 лютого Семен був шокований, а потім включився у волонтерку, а потім пішов записуватися у тероборону. Вистоявши декілька годин у чергах, почав міркувати, як це оминати — він був дуже системним. Дізнався, де найменше людей — виявилось, що на Печерську... Допомагав там розливати «коктейлі молотова», допомагав на вокзалі, а коли поруч «прилетіло», то вирішив піти добровольцем до «Свободи». Там подружився із «Артистом», який став його командиром.

Одного дня він поставив батьків перед фактом, що їде з хлопцями у Ірпінь. Це були останні дні березня. А потім повідомив, що рушає на Ізюм. Він знайшов у війську «своїх». Його командир «Артист», був командиром відділення, а коли вбили ротного, то «Артист», фактично, став ротним, а Семен його помічником...

«Познайомилися ми з Семеном у Києві наприкінці березня. Прийшов до нас у штаб хлопчина зі скейтом, невисокий, патлатий. Ото, подумав, вояка буде... Але через кілька днів враження змінилося. Він був відкритим, мав потужні лідерські якості», — розповів актор, командир піхотного взводу Володимир Ращук, позивний «Артист».

Семен максимально злагоджено працював із людьми. Зумів прихилити до себе старших солдатів, завоювати їхню беззаперечну довіру. Вони разом були у Рубіжному і на «нулі» у Сєверодонецьку...

Хлопець раніше не служив, але у воєнній справі розбирався краще, ніж кадровий військовий. Він чудово опановував місцевість. Знав, кого звідки «витягати», і як це зробити найкраще. Коли треба було евакуюватися, а «коліс» не було, то він з побратимами якимось дивом знайшов жовтий автобус «Богдан». Фарбували начорно практично під носом у орків — за якихось 50 метрів.

Ращук наголошує, що у добробаті дуже важливо, щоб була довіра. Завдяки цьому братерству сила подвоюється. Не дарма ж коли вони перехоплювали «ворожі голоси», то окупанти скаржилися, що воюють силою-силенною солдатів. А насправді це була одна рота, але дуже вмотивована.

У Віри, дівчини, з якою Семен дружив ще з Української Академії Лідерства, 8-го червня був День народження, і він дуже хотів встигнути її привітати. Вони не бачилися з початку повномасштабної війни.

Його відпустили. До Києва Семену вдалося приїхати 9 червня. Він одружився з Вірою, побув чотири дні вдома, і зазбирався далі на фронт. 13-го червня у Семена День народження — виповнилося 22 роки. Він постановив відзначити його з побратимами.

Мости на підходах до Сєверодонецька на той момент вже були підірвані, тож треба було переправлятися човнами. Приїхав не сам. З ним були інші військові та журналіст Юрій Бутусов. Виявилось, що їх човен ще й перевернувся. Семен, допомігши

Бутусову, пильнував, щоб врятувати баул, бо у ньому віз гостинці для побратимів.

А вранці по тому місці, де військові розпакували речі, щоб ви-soхли, прилетів снаряд від танка. Все було знищене. І Семен сміявся, що все, що мало згоріти — втонути не могло...

Через якийсь час Ращука викликали у штаб управління. До переправи його віз вже Обломей. Коли він дістався другого берега, то попрощався, розкривши долоню, наче у сцені з п'єси «Джув'єтта і Ромео». І Сем повторив цей жест, помахавши рукою.

«Мене тоді наче пробило струмом, бо це ж була сцена з останнього прощання Ромео і Джульєтти. А через декілька годин я дізнався, що його не стало... Плакав чотири дні... Ця втрата підкосила нас усіх... Такі, як Семен — це наше майбутнє, і саме завдяки таким людям ми переможемо», — пояснює Ращук.

Семен був дуже розсудливим. Він повторював рідним, що пішов на війну не для того, щоб померти, а щоб жити для України. У нього було безліч планів на життя.

«Ми з ним були постійно на зв'язку, саме я, а не батьки, була його „контактна особа“. Коли 23-го червня мені подзвонили з військкомату і сказали, що мають не телефонну розмову, то ми з батьками наче замерли. Вони відчували лихе, а у мене все ж була малесенька надія. Вона не справдилася. Нам принесли похоронку», — розповідає сестра Семена.

Після смерті Семена у ботсаду Гришка вирішили посадити на його честь дерево. Виявилось, що у Семена були кількарічні сіянці

гінкго білоба, він мріяв виростити гінкговий гай. Насіння для сіянців брав в «університетському» ботсаду Фоміна... Отак, із 27 серпня у «великому» з'явилось гінкго Семена Обломей. Висаджував його батько Семена — Олександр Обломей. Поряд з саджанцем встановили книгу, присвячену Семенові та гінкго. Усі, хто знав Семена впевнені, що якби не війна, він став би найкращим арбористом України, бо відчував дерева.

Тіло Семена Обломей кремували на Байковому кладовищі. Попрощатися із ним прийшло багато людей. А на 9-й день по смерті родина виконала його волю — розвіяла прах на Трахтемирівському півострові над Дніпром. Він любив це місце, хотів там жити...

По маминому роду Семен був із козаків. Його так іноді і називали — козаком, бо він, як Мамай, дбав про обладунки та функціональні речі, але був цілком байдужий до різних атрибутів успішності.

Семен не розповідав рідним про дерево-тризуб у Трахтемиріві, старовинне козацьке кладовище, панораму Дніпра, яка відкривається із крутого берега... Але під час церемонії прощання із прахом Семена всі розуміли, що він опинився у своєму місці, став частиною і продовженням легенди про козацьку звитягу і нескореність.

«Я не кажу „спи спокійно“, бо я ж тебе знаю, братику. Літай. Грай з вітром та хвилями. І бережи наше українське серце», — написала у присвяті Семену його сестра Анна.

Наталка Марків

«Він був радикалом, але мав світлу душу і добре серце»: історія Володимира Карася з Києва, який загинув за Україну

Чимало людей знали Володимира як «брата Євгена Карася», втім і сам він заслуговує на те, щоб ми почули його історію.

У дитинстві забирав брата з садочка та будував йому залізницю

Володимир Карась народився 28 червня 1982 року у Києві. Він зростав спокійною, відповідальною та м'якою дитиною. Зі слів батьків, з маленьким Володею можна було домовитися, як з дорослим.

Хлопець ходив у школу №284, що у Дарницькому районі. Там же відвідував і гурток з моделювання.

«Він палко захоплювався конструюванням. Збирав різні моделі машин та потяги. Їх, до речі, продовжував любити й у дорослому житті. Після роботи ніяк не міг заснути, вмикав стріми з кабін машиніста...» — розповідає 27-річна дівчина Володимира — Олена.

З молодшим на п'ять років братом Євгеном у Володимира були дружні стосунки. Він часто забирав брата з садочка, а потім вдома, через всю квартиру, будував йому залізницю з потягом.

Після 7 класу Володимир Карась вступив до Дарницького ліцею, а після закінчення — у КПІ, на факультет інженерії.

Участь у радикальному русі та Євромайдан

У дорослому житті брати активно долучалися до революційних рухів. І розпочав цей непростий шлях Карась-молодший.

У 2009 році Євген очолює радикальну організацію С14, яка декларувала прихильність до українського націоналізму та направляла вектор громадян на передові технологічні знання й самоосвіту.

Учасники активно боролися проти проросійських сепаратистських структур та їхніх членів. Нерідко робили це гучно — збирали масові акції біля структурних адміністрацій, обливали «сепарів» зеленкою тощо.

Володимир Карась не був активним учасником радикального руху, але підтримував національну ініціативу та час від часу долучався до акцій. Але все змінили події травня 2013 року.

«Тоді на Володимира напали, переплутавши його із братом. Троє чоловіків чекали на нього в під'їзді. Коли він зайшов, нападники почали бити Вову зі словами: „Не ходи більше на акції“», — каже дівчина.

Того дня Володимиру зламали верхню та нижню щелепи, проломили череп та вибили кілька зубів. Пізніше лікарі констатують йому забій кори головного мозку.

Зі слів Олени, після побиття у Володимира кардинально змінилася позиція. Він почав спілкуватися українською, не пропускав жодної акції та активно відстоював свою позицію.

«Йому боліло, що попри незалежність, Україні продовжували диктувати умови з кремля. Ставили проросійських представників, аби ті гальмували процес переходу від „радянщини“ до європейського рівня життя», — говорить Олена.

Пізніше Володимир з братом долучилися до Євромайдану. Сам він не був активним учасником, оскільки щойно переніс реабілітацію. Але попри це все одно допомагав. Привозив молоко, лимони — все, що було потрібно. Одного разу Володимиру з другом навіть довелося тікати машиною через невеликі вулички від «чоловічків» з автоматами.

Після Революції Гідності Володимир добровольцем поїхав на Схід. Там близько року він на своєму авто розвозив листи та посилки для бійців.

«Він був польовим поштарем. Забирав посилки на кінцевому відділенні Нової Пошти та рушав на лінію фронту до отримувачів», — пояснює дівчина.

Часто йому попадало більше, ніж атовцям на передовій.

«Він їздив усюди, тому де-не-де в його машину також влучали. На бусику навіть залишилися вм'ятини із зони АТО. Але, на щастя, обходилося лише машиною, сам він не травмувався», — додає вона.

Володимир та його Олена

З 2017 року Володимир та Олена були знайомі заочно — товаришували по чату. А у 2019 вони вперше зустрілися на виїзній акції.

«Це була акція, присвячена п'ятиріччю Кирилу Тлявову, якого вбили поліцейські у Переяславі-Хмельницькому. Біля відділення поліції ми вимагали розслідувати це вбивство», — згадує сьогодні кохана Героя.

Після виїзної акції Володимир ще більше зацікавився Оленою. Дівчина подобалася йому й раніше, під час переписки. Коли ж вони зустрілися у реальному житті, його почуття лише посилювалися...

Через тиждень чоловік наважився зізнатися Олені у симпатії. Однак для дівчини це було занадто швидко.

«Ми продовжували спілкуватися. Пам'ятаю, наша спільна знайома на деякий час поїхала за кордон і запропонувала мені пожити в її квартирі. Заодно й пригледіти за її собакою. У квартирі не працював холодильник. А Вова якраз тоді працював у логістиці, тож принагідно запитував чи завезти мені свіжих продуктів», — ділиться спогадами кохана Володимира.

А потім Олена застудилася і не мала можливості гуляти з собакою, за якою приглядала. Володимир і тоді не залишив її та допомагав виховувати тварину.

«Якось в мене піднялася температура і Вова вперше за все своє життя наважився зробити укол людині, а не манекену», — додає Олена.

Після такої турботи та цілодобової підтримки дівчини зрозуміла: не хоче, щоб Володимир їхав.

Подзвонив Євген. Сказав збиратися на війну

Повномасштабна війна застала Володимира на роботі, де він працював у режимі добу через дві.

«Я прокинулася від вибухів і одразу написала Вові. Він міцно спав на нічній зміні на роботі та нічого не чув. Його потім розбудила прибиральниця з криками про війну», — каже Олена.

Зранку він швидко приїхав додому. Його перші слова: «Транспорт безплатний. Війна».

Більшість квартир в їхньому будинку вже пустували. Проте пара покидати місто не збиралася.

Вони були впевнені, що ворог не сунеться на Київщину, а основні резерви направить на схід України. Але доволі швидко росіяни перетнули межу Чорнобильської зони та опинилися поблизу Києва.

«Ми курили на балконі, а над нашими головами пролітали винищувачі. За кілька секунд вибухи з різних сторін міста. Вова тоді сказав: «Страшно... На сході було зрозуміло — позаду твої, спереду — чужі. А тут з усіх сторін чужі. Від цього і страшно...», — додає Олена.

Увечері Володимира набрав Євген. Після розмови чоловік на швидкуруч зібрав речі та сказав, що їде з братом «виганяти кацапів з Київської області».

«Я сиділа, плакала, а він мене обіймав...» — згадує нині збори Володимира згорьована дівчина.

Все відбулося настільки швидко, що мати так і не встигла попрощатися зі старшим сином.

Разом із батьком Володимира Олена відвезла коханого до точки збору, де його чекали учасники радикального руху. Майже всю дорогу вони мовчали. Приїхавши на місце, батько та син востаннє потиснули один одному руки, а дівчина востаннє поцілувала чоловіка...

«Я не знала про його загибель три дні. Але у хвилини смерті — зловила панічну атаку»

Щодня Володимир звітував коханій, що з ним все гаразд. Вони спілкувалися виключно повідомленнями та без уточнень локацій. Таким чином вони мінімізували можливу небезпеку для вже військового ЗСУ та водія розвідгрупи Володимира.

«Він мені не говорив, що підписав контракт. Тільки — що їх вчили стріляти з «Джавеліну»... Вова їхав на війну з бойовим настрем, писав, що за кілька днів визволять Київську область. А на початку березня у листуванні було видно, що він виснажений. Але мені не казав», — згадує дівчина Героя.

Їхня переписка обірвалася 3 березня. Зранку Володимир вкотре відправив Олені повідомлення:

«Зі мною все добре, не хвилюйся!». А потім три дні не відповідав...

Зранку 7 березня дівчина прокинулася від гіркого плачу мамі коханого.

«Ось так я і дізналась про загибель Володимира, — у сльозах каже Олена. — Я тоді довго сиділа та відмотувала події 3 березня: що робила, чи відчувала його смерть. І згодом пригадала дивний випадок. У той самий час, коли Вова загинув, я заварювала чай і раптово зловила панічну атаку. Таку, яку люди переживають при надважкому стресі. Кілька секунд мене сильно трусило, здавалося, що я відірвалася на якийсь момент від світу...».

Смерть наздогнала Володимира Карася у багатостраждальному селі Мотижин, на Київщині. Саме там 3 березня автівка розвідгрупи з ним за кермом, картографом та офіцером потрапила під приціл російського БТР. Володимир загинув на місці, іншим — вдалось врятуватися.

Поховали Володимира не одразу, за більш ніж місяць, 20 квітня.

За три дні, коли не повідомляли про загибель, побратими намагались вивезти тіло з Мотижина, щоб рідні поїхали одразу на поховання. Але стало зрозуміло: ворога за такий короткий час звідти не виб'ють, тому Володимира поховали в одну з ночей місцеві партизани...

Прощалися із Героєм на Майдані Незалежності. Провести його в останній земний шлях прийшли, рідні, друзі, побратими.

Володимира Карася поховали на Лісовому кладовищі. Його також посмертно нагородили орденом III ступеня «За мужність».

Даша Гришина

Історія 23-річного Дениса Рачинського, який загинув під час оборони Києва

Денис «Сталкер» Рачинський залишився у серцях близьких і друзів як боєць, який любив пригоди і таємниці, історію і Київ

Денис Рачинський завжди був активним учасником подій, які відбувалися у Києві, — від футбольних матчів улюбленого «Динамо» та музейних виставок до протестів Революції Гідності та розгону проросійських мітингів. Справжній молодий патріот.

Тому, коли 24 лютого ворожі війська підступали до столиці, він не міг залишатися осторонь і одразу пішов у тероборону.

Герой загинув під час чергування 20 березня 2022 року, коли російські ракети поцілили у будівлю торгово-розважального центру «Retroville» на Виноградарі. Тоді офіційно повідомили про вісьмох загиблих, серед яких був і Денис...

Любов до історії, України та справедливості

Підростаючи, Денис все більше читав, дізнавався нове і незвичне та цікавився незалежною інформацією. Через це часто доводив свою думку і сперечався з вчителями Українського коледжу ім. В. О. Сухомлинського, в якому навчався.

Після нього вступив до університету ім. Драгоманова на факультет історії та археології, де періодично їздив на розкопки у Київську область. Цю любов до історії Денис проніс через все життя — від вивчення дерева роду власної родини до історичних перипетій Києва.

А коли батьки подарували хлопцю металошукач, то він з татом і друзями частенько виїздив на розкопки до колишніх міст бойових дій. Він зібрав чималу колекцію артефактів, а також військових та побутових предметів часів Другої світової війни.

Семен Буженецький, з яким Денис товаришував понад 10 років, згадує, як вони познайомились на хвилі фанатського руху ФК «Динамо Київ». У той час Денис часто виїжджав на ігри улюбленої команди по всій Україні, і вже тоді разом із вболівальниками боровся із проросійськими силами.

Далі була Революція Гідності 2013–2014 років, де Денис також був активним учасником. У грудні 2013 році, коли зносили пам'ятник Леніну, юнак був у епіцентрі подій на бульварі Тараса Шевченка.

Після цього Денис вступив у перший масштабний добровольчоволонтерський проєкт Цивільний

Корпус «Азов», який утворився на початку війни з Росією та окупації Криму та Донбасу в 2014 році. Туди він запрошував своїх найближчих знайомих і друзів. Разом вони боролися з агітацією проросійських сил, зривали їхні мітинги, концерти та комуністичні зібрання.

Також під керівництвом Дениса молоді активісти почали на лівому березі автономну боротьбу з незаконним гральним бізнесом. Його мама згадує, що хлопець мав до цього якусь особливу ненависть.

«Сталкер» у Чорнобильській зоні

У 2022 році на службі Денис отримав позивний «Сталкер» — через своє захоплення мандрівками до Чорнобильської зони. Зона відчуження стала окремою сторінкою в історії хлопця.

«Все почалося з дитячої мрії — побувати у Зоні відчуження. Вирішив не відкладати цю витівку на майбутнє, тому склав маршрут, зібрав найкращих, перевірених роками хлопаків і рвонув до кордону Чорнобильської зони. Мета походу — за будь-яку ціну дістатися до її серця — „Міста Привида“, — так Денис описував свою першу мандрівку як сталкера.

Він почав вивчати флору, фауну і ландшафт, маленькі села, дізнавався про місця, відомі лише єгерям і лісникам. Все це Денис докладно описував у своєму Інстаграмі. Саме тут частково збереглася частина його життя і буднів.

«Я з ним ходив ще в перші подорожі Зоною відчуження. У нас була компанія із близько десяти людей, які були дуже дружніми між собою, — згадує друг Семен. — Денис був відповідальним за походи, все організовував і завжди все знав. Хоча ставалося і непередбачуване — погода була жакливою, хтось губився дорогою, якимось у зоні нас зловили правоохоронці. А один із найбільш яскравих спогадів — це зустріч світанку на радіолокаційній станції Дуга, під акомпанемент далекого співу півнів».

До подорожей Денис ставився відповідально: завчасно готувався, роздруковував карти місцевості,

щоб не залежати від GPS та гаджетів, а фото робив не на цифрову, а на плівкову камеру. Разом із цим він дізнавався про незаконну вирубку лісів або корупційні схеми по тендерах.

Його мама хвилювалася через його походи, але бачила, що він цим живе і ставить до кожної подорожі професійно. «Денис дуже рано почав досліджувати тему Чорнобильської зони, малював карти, багато книг про неї прочитав. Звичайно, це небезпечно, але заборонити і закрити його вдома я все одно не могла», — розповідає пані Жанна.

Зрештою Дениса запросили як спікера на телебачення, щоб прокоментувати ситуацію із браконьерством у зоні ЧАЕС. Його товариш Семен згадує, що журналісти шукали героя для сюжету серед сталкерів, але всі вони вимагали грошей за зйомки. Денис же навіть не подумав, що за таке платять, йому було важливо поділитися ексклюзивною інформацією з усією країною.

Справи сердечні

Кохана дівчина Дениса Анастасія, з якою він зустрічався останні півтора року, розповідає, що відчувала яскраву особливість хлопця з першої розмови і впевнилась у цьому згодом під час зустрічі.

«Мене одразу ж захопила в ньому ця його незламна серйозність, рішучість, прагматичність, що якимось чином так легко поєднувалась із його легкою на підйом натурою, жартами, іронічними розповідями із життя», — згадує Анастасія.

Вони вдвох теж багато подорожували, гуляли і досліджували Київ і рідне місто Насті Хмельницької, а також їздили до Карпат та здійснили сходження в гори.

Їхня остання зустріч була за десять днів до початку повномасштабного вторгнення росії в Україну. Дівчина, як зазвичай, поїхала до

Хмельницького, і вже уявляла, як через два тижні вони знову зустрінуться та поїдуть туди, куди давно планували... В цей час Денис уважно стежив за тривожними новинами і розумів, що на всіх чекає.

«Він завжди вірив у найкраще, але був готовий до найгіршого. Знав, без краплини сумніву, що піде захищати рідний дім і близьких людей, — каже Анастасія. — Я ним дуже сильно пишаюся. Досі дивуюся, як він поєднував в собі цю неймовірну мужність, вміння брати відповідальність за себе та близьких, разом із такою чудовою, трішки дитячою, здатністю радіти дрібницям та кожному дню».

Війна і тероборона

24 лютого почалося для родини Дениса, як і для багатьох столичних сімей, близько п'ятої години ранку.

«Я першою почула вибухи і звук літака, який низько пролетів, — згадує Жанна Рачинська. — Розбудила Дениса, розповіла йому про це, а він зв'язався зі своїми друзями. Тоді ми зрозуміли, що почалася війна».

Того дня Денис зустрівся із товаришами: вони вирішили разом піти до військомату Дніпровського району і записатись до добровольчого формування територіальних громад «Мрія».

Під час служби Денис регулярно телефонував мамі, зранку і ввечері. Розповідав, як спочатку хлопців навчали, як вони патрулювали вулиці та виконували дрібні завдання. Пані Жанна згадує, як мережею постійно поширювалась дезінформація і паніка, а Денис пояснював, що читати, а що ні, та закликав не дивитись телевізор. І ще постійно просив, щоб під час повітряної тривоги мама обов'язково спускалася у бомбосховище.

Востаннє мама і син розмовляли зранку 20-го березня. Тоді Денис не розповів, що цього дня ввечері він повинен чергувати біля ТРЦ «Retroville». Потім пані Жанні стало відомо, що під час удару російської ракети Денис вийшов із будівлі, але це його не врятувало. Разом із ним з його групи тероборони загинув ще один хлопець, інші із пораненнями змогли вибратись з-під завалів.

Згодом четверо його друзів пішли воювати на фронт. Один із них, Даниєль Герліані, загинув під час артилерійського обстрілу на початку червня. Саме він знайшов тіло Дениса після обстрілів ТРЦ «Retroville». Тепер хлопці поховані поруч на Лісовому кладовищі, а у Дніпровському районі їм присвятили мураля.

Ольга Косова

«Абхаз», який загинув за Україну: історія киянина Астамура Гумба

Він народився в Абхазії й у три роки втратив батьківщину через війну, що роздмухала росія. Майже 30 років він прожив в Україні, у Києві. А загинув під Харковом за незалежність і свободу землі, яку вважав рідною. Його життя обірвала зброя тих, хто на початку 90-х окупував Сухумі.

Всі 32 роки, прожиті Астамуром Гумба пов'язані з трьома регіонами, які з 90-х років і досі є місцями запеклих конфліктів. З огляду на природу, їх можна назвати «раєм на землі». Втім, це рай, якому, на жаль, не дають бути раєм.

Судить самі: Сухумі в Абхазії, Україна в центрі Європи, Чорногорія на Балканах. Геополітичні точки напруги й тривалих конфліктів.

«Його прабабусі — з України. По батьковій лінії він з роду Гумба, відомого та шанованого», — розповіла «Вечірньому Києву» мама Астамура.

Вона — Наталя Іщенко (Гумба) відома українська журналістка-міжнародниця.

«Я виїхала з Астіком, коли вже було зовсім небезпечно і скрізь стріляли. А взагалі-то більшість наших знайомих були просто вбиті. Моя мама врятувалась, вистрибнувши з другого поверху. До речі, військами, які це творили в Абхазії, командував чоловік на ім'я Сергій Шойгу», — пригадує жінка.

Її бабуся з Харківщини, а дідусь з Гуляйполя, тож вона переїхала до України. Наталя почала жити у Києві. Її син ріс у столичному українському середовищі маминих друзів. Наталка стала дружиною журналіста Сергія Моругіна, з яким і виховувала хлопчика.

На одному з фото тих років — хлопчик з мамою гуляють Андрієвським узвозом на День Києва. У 90-ті це було місце, куди ходили неодмінно й часто. Так Астамур пізнавав столицю.

Він був на 100% киянином і українцем

«Нам усім пощастило почати свою школу разом. Астамуру та його однокласникам, які прийшли у перший клас і стали моїми на три роки. І мені — у 19 років стати їх вчителем. Вони були у мене першими», — розповіла «Вечірньому Києву» Наталя Козинець, перша вчителька хлопця. На шкільній світлинці вона у центрі яскравої усміхненої юрби дітлахів.

Сімдесят восьма школа колись розташовувалася поруч з Бесарабським ринком, там, де нині пафосний ТРЦ. Саме в ній і звела доля Астіка, як звали хлопчика рідні та друзі, і його клас з юною вчителькою.

«Знаєте, коли я вела урок, я увесь час ніби розповідала йому. Він був настільки жвавим і допитливим», — посміхається від згадок сьогодні пані Наталя.

У нього були молоді батьки й вони багато дозволяли та розповідали йому. Було відчуття дитини, яка росте у любові й свободі.

«Ви знаєте, я тоді тільки почала зустрічатись зі своїм чоловіком. І от, уявіть, через 25 років потому, вже цього літа, чоловік прийшов додому і сказав: „Загинув Астамур Даурович Гумба...“ Так само за іменем і по батькові він його називав ще тоді, коли він був маленьким школяриком. Він народився в Абхазії, але став стовідсотковим киянином і українцем», — каже пані Наталя про свого першого учня.

Абхаз і українець

«Він себе самоусвідомлював, як абхаз і українець водночас. У нього на полиці — стояли „Витязь у тигровій шкурі“ Шота Руставелі та „Абхазі“ авторства Інал-Іпа. Він шукав своє коріння. А ще — Шекспір англійською, він його читав постійно», — розповів «Вечірньому Києву» журналіст Сергій Моругін, вітчим Астамура, який виховував його з його п'яти років.

Пережите у ранньому дитинстві у Сухумі відклалося у хлопця на все життя.

«Він мене вразив, коли переїхавши до Києва у магазині побачив багато сортів різного запашного хліба і почав просити: „Давайте його більше купимо. Треба багато хліба!“» — згадує Сергій.

Після закінчення школи Астік вступив до Київського національного університету імені Шевченка на філософський факультет, вирішив стати політологом.

Варто сказати, що проживши в Україні 29 років, Астамур Гумба не отримав українського паспорта та офіційного громадянства. У нього була «Посвідка на постійне проживання», яка надавала йому всі права в Україні. Проте Астамур ніколи не відчував жодних обмежень.

«Я його запам'ятав ще абітурієнтом при вступі. Потім він багато працював додатково, завжди був незадоволеним — йому здавалось, що їм надто мало дають вчити. До нього всі тягнулись», — поділився з «Вечірнім Києвом» Володимир Бугров, нинішній ректор КНУ ім. Т. Шевченка.

Зі своїм викладачем Астамур багато спілкувався і переписувався, коли вирішив вступати до магістратури в університет у Чорногорії.

«Він обрав шлях міжнародника і його цікавила конфліктологія,

а саме — шляхи розв'язання конфліктів», — пригадує ректор.

«В Астамура і його мамі був дуже болісний досвід еміграції. І я добре запам'ятав його кредо: треба любити батьківщину, яка у тебе є, адже її можна втратити», — розповів про життєвий урок, який виніс зі спілкування зі студентом Володимир Бугров.

З усього світу він обрав Київ

Наталя і Сергій певний час працювали й жили у Чорногорії. Балкани знали дуже добре. Астамур мав усі можливості залишитись у Монтенегро, щоб навчатись і працювати. Перед ним був відкритий увесь світ.

Але він повернувся в Україну. Це був 2016-й рік. Росія вже анексувала Крим і вдерлась на Донбас. Абхазька історія повторювалась ніби у новому вимірі. І серед діючих осіб з боку росії були ті ж самі люди...

«Астамур пішов працювати у ай-ті галузь. Його освіта тут знадобилась. Менеджмент став по суті його другою професією», — каже Сергій.

Отак, на одному з ай-ті стартапів і подружився Астамур, який був керівником з продажів з Іваном Логіновим, директором з маркетингу.

Астамур розділяв цінності, які були у прогресивних людей в Україні.

«Саме він виявився згодом одним з найсміливіших людей, яких я знав. Додайте до цього кавказьке чоловіче переконання, що мужчина має обороняти свій дім... Це він ніколи не виказував зовні, але це завжди відчувалось», — згадує Іван Астамура.

24 лютого, яке змінило все

П'ята година ранку 24 лютого 2022 року змінила всі плани, маршрути й долі.

Наталя та Сергій вирушили до Західної України, щоб продовжити роботу над інформаційними проектами.

«Ми 24 лютого прийняли рішення йти до тероборони. Зголосилось багато хлопців, але так вийшло, що прийшов лише один Астамур... Я був у шоку! Людина, яка не має навіть прописаних обов'язків як громадянин. У нього зір був «-6» і астигматизм, його б не взяли із такими даними. Але він пішов воювати за Україну. Добровільно і беззаперечно. Для нього була головною цінністю свобода», — розповів «Вечірньому Києву» по-добиці Іван Логінов.

А далі — Іван займався поставанням для 130 батальйону 112 київської бригади ТрО всього потрібного. А Астамур дістав нік «Абхаз» і був відповідальним по роті за забезпечення у цьому батальйоні. Спочатку його підрозділ був у обороні Києва. А у травні — пішов на фронт. На Харківщину.

Батьки встигли побачитись з сином 9 травня у Києві. Він прийшов у формі, приніс 20 кілограмовий мішок корму для кота, якого залишав їм «на виховання».

«Ми багато мріяли про те, що буде після війни. Астамур хотів мати сім'ю і милу донечку», — ділиться планами друга Іван.

«Відпишусь, якщо виживу...»

Хлопці домовились, що Астік буде дзвонити й повідомляти — як там, після кожного бою.

Бували дні, коли надходило повідомлення: «Ну, все, це — остання ніч...», — згадує всі подробиці фронтового спілкування з другом Іван.

«Так сталося, що хлопці з батальйону повідомили мене першим про загибель Абхаза з побратимами. Проти них були кинуті такі сили, що вижити було нереально. І саме я мав розповісти іншим вже тут, у Києві, що нашого

Астіка вже немає», — Іван про це говорить, ніби йому бракне повітря.

Батьки лиш з часом отримали офіційне розслідування обставин загибелі сина з побратимами. Там написано, що їхня позиція утримала наступ на Харків.

«Дементіївка Дергачівського району Харківської області. Кривав місце. Всі хлопці загинули. І довелося відновлювати картину того, що відбулось. До них навіть спочатку не могли дістатись. І ми не так давно отримали документи, де названа причина загибелі», — ділиться пережитим Сергій.

Фонд миру Астамура Гумба

Астамур Гумба хотів вивчати можливості подолання конфліктів, які відбирають мільйони життів і часто тліють роками. Саме у такій війні він загинув, воюючи за свободу своєї другої батьківщини — України. Його батьки вирішили, що свого останнього слова Астамур не сказав. І його місія буде продовжуватись.

Наталя Гумба та Сергій Моругін зареєстрували Фонд миру Астамура Гумба. Установа буде об'єднувати тих, хто вивчає конфлікти і може запропонувати, як їх вирішити. Це — чи не найважча місія на землі — добиватись миру.

Історія молодих героїв російсько-української війни ще буде написана, щоб її вивчали наступні покоління. Що нащадки подумают, дивлячись на часом ще дитячі обличчя загиблих воїнів? Чому вони йшли у це пекло? Кожен з них дав би свою відповідь. Але у всіх було внутрішнє відчуття, що без них цю битву не виграти, країну не врятувати та без їхньої участі нашу свободу не відстояти.

«Бо ніхто більшої любові не має над ту, як хто свою душу поклав би за друзів своїх» (Ів.15,13).

Ольга Скотнікова

Боронив Київ та віддав життя за Україну: історія бійця Володимира Примаченка

Війну Володимиру Примаченку судилося побачити тричі. Спочатку його, молодого прикордонника, у радянському союзі відправили «виконувати інтернаціональний обов'язок» до Афганістану. А роками пізніше, досвідченим бійцем, без пафосних прив'язок пішов виганяти ворога вже у своїй країні — у 2014 та у 2022 роках.

Афганська війна у 18 років

Два молодих чоловіки заходять до редакції. Старшому 35 років, молодшому — 17. Обидва схожі на батька. У руках старшого — конверт зі стосиком фотографій Володимира у різні роки. Більшість знімків тільки-но роздруковані: ще пахнуть фарбою.

«Увесь сімейний архів у Херсоні. Однак декілька фото познайомили та можемо показати», — каже старший син Володимира, Андрій Примаченко.

Їхній батько народився у Кривому розі в 1965 році. Із самого дитинства займався боксом, неодноразово виступав на змаганнях, взимку улюбленою грою був хокей. Паралельно із тим ходив у музичну школу, вчився грі на баяні, а також самотужки опанував гру на гітарі.

Одразу після навчання у середній школі пішов служити до армії. Про неї синам не розповідав та був проти, щоб діти проходили цю ж школу виживання.

У 18 років юного та недосвідченого Володимира відправили до далекої азійської країни — Афганістану — на війну. Там українець служив як бортовий механік та кулеметник гелікоптера Мі-8.

У гірському та жаркому Афганістані Володимир прослужив півтора року. Пізніше, маючи родину та дітей, чоловік не розповідатиме про страшні події тієї марної війни. Згадував лише хороші моменти: яких побратимів мав, як винахідливо вони пристосовувались до незнайомої країни, як спілкувались з місцевими.

Повернення додому та мирне життя

Після війни чоловік розпочав нове життя. Переїхав з Кривого Рогу до Херсона. Пізніше, на Майдані Володимира питають звідки він, і той каже: «З Херсону». Після того побратими дадуть йому позивний «Херсон».

У вже місті-герої Херсоні Примаченко отримав вищу освіту в локальному університеті за спеціальності «Менеджмент та управління персоналом».

Адаптуватися до цивільного, мирного життя молодому чоловіку допомогло кохання. Її звали Олена.

За рік відносини переросли у сімейні. А згодом родина поповнилась двома синами.

Боротьба у роки Майдану

За подіями 2013 року Володимир Примаченко уважно слідкував з екрана телевізора.

«Якось мама переказувала татові новини, і повідомила що виступав „афганець“ на телебаченні та запрошував усіх на Майдан. Тоді тато не

знав, що це був Олег Міхнюк — Герой України, який пізніше загинув на Луганщині. Після того батько нашвидкуруч зібрав речі і купив квиток на найближчий потяг до Києва. Мама намагалася його затримати, але тато сказав — там твориться історія України і я маю там бути», — переповідає молодший син Ярослав.

Третього грудня на Майдані Володимир розпитував, де знаходиться «афганський» намет. А вже за кілька днів він, у складі восьмої афганської сотні, в спартанських умовах відстоюватиме європейські інтереси України.

Після Майдану — на війну

Повернення Володимира до сім'ї з Майдану в Херсон було недовгим. Він волонтером поспішав на схід України. Навесні 2014 року, коли був створений 24-й окремий штурмовий батальйон «Айдар», чоловік почав возити теплі речі, спорядження, медикаменти та їжу хлопцям на передову. А вже за місяць він разом із побратимами-афганцями добровільно поповнив ряди захисників у складі цього батальйону.

У липні батальйону «Айдар» була поставлена задача допомогти бійцям однієї з бригад вийти з оточення у Луганському аеропорту, вивести поранених та, власне, розблокувати аеропорт. Операцію бійці виконали за кілька днів. Однак, Володимир дістав важке поранення і дізнався про звільнення аеропорту вже у шпиталі.

«Ушкодження він отримав через розірваний між двома танками фугас», — кажуть сини. Військових ушпиталили до Харкова, а звідти відправили до Києва.

Активна діяльність у Києві

Після АТО Володимир тривалий час жив у Києві: потрібно було зібрати повний пакет документів, підтверджуючих його участь в російсько-українській війні.

«Тоді як було (на початку війни, — ред.), йдеш на війну — сів і поїхав. Про те, щоб все було офі-

ційно оформлено та задокументовано, мало хто переймався. Так було й у батька. Тому, повернувшись з війни, він збирав усі документи, що підтверджували його участь у бойових діях», — пояснює Андрій.

Питання, які зараз можна вирішити за кілька днів, тоді вирішувались довго та нервово. З військкомату бійців АТО направляли до інших військових управлінь, а звідси — ще кудись.

«З палицею, бо кульгав внаслідок поранення, батько поїхав в тил до штабу батальйону з вимогою оформити всі необхідні документи — накази, службові розслідування тощо. Мене це тоді шокувало. Адже, як мінімум, швидко пересуватися і захистити себе від ворога він би не зміг, через ушкодження ноги. Втім, все одно поїхав», — говорить Андрій.

Благо, все обійшлося, і Володимир повернувся до столиці зі стосом документів, які прийняли у військкоматі. А вже згодом до нього почали звертатись побратими, яким була потрібна допомога з оформленням документів.

Пізніше, у 2015 році, Володимиру запропонували посаду у Державній службі у справах ветеранів. А за три роки — очолити київський відділ Міністерства у справах ветеранів України.

Війна та служба в ТрО

Як і у більшості українців, ранок 24 лютого в родині Примаченко розпочався швидко та нервово.

Дружину та молодшого сина Володимир відправив на захід України. А сам залишився у Києві. Тоді ніхто й не підозрював, що бачаться з батьком востаннє. Всі, окрім Андрія, який тоді був у рейсі.

«Його голос був знервований, а це батькові не притаманне. Він стисло описав напружену ситуацію у місті та наголосив: йде до військкомату», — згадує Андрій.

Проте там Володимиру відмовили у мобілізації: мав другу групу інвалідності внаслідок війни в зоні АТО. Вийшовши звідти, він зібрав побратимів-айдарівців та добровольців, і пішов у ТрО м. Києва.

«Він був одним з ініціаторів та координатором створення ТрО в одному із районів Києва. Там

він був командиром роти. І вже в другій половині дня 24-го лютого чоловіки були готові до оборони столиці», — додає він.

Родині Володимир подробиці локальної оборони не розказував. Мовляв: все закінчиться, сядемо за стіл і вже тоді розповім, як воно було. Навіть телефоном близькі говорили обережно: практика від 2014 року.

А коли захисники спільними зусиллями витіснили російських найманців з Київщини, айдарівці рушили на схід України. Як колись у 2014 році...

Родині Володимир сказав: «Зараз у нас є можливість закінчити цю війну. Назавжди. Хто як не ми це зробить?!». І він поїхав.

Нерівний бій й миттєва загибель

В середині травня цього року їхня рота укріплювала позиції на Донеччині. Дружину заспокоїв: «Іду ненадовго. Треба нашим допомогти».

Своїми солдатами Герой опікувався, як синами вдома. Одним на пост принесе торбину з водичкою та цукерками, іншим — по ще одній парі шкарпеток на нічне чергування. І таке турботливе відношення проявлялось у всьому. Мудрий, врівноважений та завжди позитивний командир Примаченко «Херсон».

«Складно, але ми справимось», — стисло відповідав на повідомлення родини Герой.

І лиш за кілька днів до загибелі старшому сину зізнався: сили нерівні. У ворога багато важкої техніки, якою він безперестанку гатить по позиціях ЗСУ. Втім найтяжчий бій був попереду.

5 червня Володимир разом із трьома військовими з роти на-

магались зупинити ворога на позиції, де стався прорив. Їх почали накривати усім, чим можна. Смерті уникнути було неможливо...

Це сталося під Бахмутом, де ворог дотепер залучає всі свої резерви й контратакує.

«Тієї ночі мені задзвонила знайома. Зв'язок переривався і я не розумів, що конкретно вона говорить. Але чув, що плаче. Я сказав, що перетелефоную, як буде зв'язок. Втім, коли з'явився, набирати не було сенсу: уся стрічка була у батькових фото... Єдине, знаю зі слів побратимів, він загинув миттєво, і не відчував болю... Побратим, який опізнавав батька, сказав: від тих травм не мучився...», — зітхає Андрій.

«Він наче досі воює. Герої ж не вмирають»

Додому тіло Героя повернули на десятий день. Труну не відкривали — заборонили побратими, оскільки полеглий захисник мав сильні поранення. Зі слів синів, це і на краще. У пам'яті батько залишиться неушкодженим та усміхненим.

«Наче досі воює або на роботі в іншому місті. Герої ж не вмирають...» — додає старший син.

14 червня у Свято-Михайлівському Золотоверхому соборі сотні людей провели Володимира Примаченка в останній земний шлях. Його труна з українським стягом була огорнута квітами. Один за одним знайомі підходили до труни, вставали на коліна та схилили голови...

Поховали Героя на Лук'янівському кладовищі, на алеї загиблих воїнів.

Даша Гришина

Спецпризначенець, який мріяв стати чемпіоном світу із самбо, проте обрав шлях воїна

Вадим Зеленюк народився на Хмельниччині, але його доросле життя було пов'язане із Києвом. Він любив це місто, захищав столицю у лютому-березні, а влітку поїхав на Донеччину, де і загинув під час виконання бойового завдання, прикриваючи товаришів.

Вадима Зеленюка посмертно нагородили орденом «Золота Зірка» з присвоєнням звання Героя України.

«Він з народження був таким непосидючим і вертким, що важко на руках було втримати», — згадує Ніна Семенівна, мама Вадима Зеленюка.

Ще в садочку він був першим у всіх «руханках» та естафетах. Тож коли хлопець пішов у спортивну секцію, це нікого не здивувало. Тренерів вражало інше — зати́стіть маленького хлопчика, який після поразок не знеохочувався, а ще більше докладав зусиль для змагань. Таку рису дуже цінують у спорті, бо саме вона є ознакою чемпіонів. І Вадим Зеленюк, зрештою, ним став. Спочатку він займався дзюдо, а потім обрав для себе самбо.

Вадим Зеленюк є вихованцем Красилівської ДЮСШ. Був кандидатом у майстри спорту з дзюдо, майстром спорту з самбо. На його рахунок бронзова медаль юніорського чемпіонату України з дзюдо 2006 року.

В 2010 році закінчив факультет внутрішніх військ Київського національного університету внутрішніх справ. А у 2013-му хлопець став бронзовим призером чемпіонату світу з бойового самбо. Він чемпіон Європи із універсального бою.

«Щоб вшанувати Зеленюка-спортсмена ми вирішили запровадити змагання на його честь і включити цей турнір у загальноукраїнський календар змагань», — розповідає Вадим Рогач, президент Національної федерації самбо України.

Саме він дуже сподівався, що хлопець обере спортивну кар'єру, але Зеленюк вирішив стати військовим. І у цій професії він був таким же успішним — дослужився до майора елітного спецпідрозділу НГУ «Омега».

Від 2014 року постійно виїжджав на ротації виконуючи бойові завдання на сході нашої держави. «Дзвонив нам сам, казав, щоб не переживали, і що це його обов'язок — нас захищати», — каже його сестра Юля. До слова, саме брат навчив усю сім'ю користуватися різними соцмережами і месенджерами. Пояснював, що для «спецури» зв'язок дуже важливий.

24 лютого, він зателефонував рідним, і сказав, що під Києвом. Саме у Київській області його спецзагін брав участь у надзвичайно ризикованих операціях — розвідували цілі та корегували артилерійський вогонь. Побратими із Нацгвардії відзначали, що Вадим завжди намагався рухатися одним із перших. Його група виявляла маршрути окупантів та спостережні пости.

З однієї із таких «вилазок» вдалося зафіксувати і передати артилерії ЗСУ точні координати скупчення броньованої техніки — близько 24 одиниць. У результаті спецоперації групи, в яку входив Вадим, військові відтиснули ворога на 12 кілометрів від села Бузова. При чому, росіяни так і не помітили групу українського підрозділу!

Після того, як ворог зробив акт «доброї волі» і забрався з Київщини, Вадим отримав нове скерування — на Ізюмському напрямку Харківської області. Там він пережив обстріли Градами та забороненими фосфорними бомбами — противник ніколи не зважає на якісь там міжнародні конвенції. На Харківщині трапився дуже показовий випадок, за що його так цінували друзі — Вадим надав домедичну допомогу двом військовослужбовцям, а одного пораненого, попри постійні обстріли, тягнув на собі майже 5 кілометрів — врятував чоловікові життя.

З червня Вадим воював біля Северодонецька. У Нацгвардії стисло зазначають, що під час запеклих боїв на території Северодонецького авторемонтного заводу, завдяки діям групи, у якій він був, наші воїни провели зухвалу і яскраву операцію та взяли в полон шістьох військових рф. Саме ці окупанти поділилися інформацією, яка допомогла проводити контрнаступ у цьому напрямку.

Цікаво, що воїн постійно намагався вдосконалювати свої навички, опановувати більшу кількість

різної зброї. Тож з липня він уже був у складі групи застосування ПТРК «Стугна».

«Вадим цінував якісне військово-спорядження, тож друзі знали, що саме якісь такі „ніштяки“ — це найкращий подарунок для нього», — пригадує сестра. Майже кожного дня він проводив розвідку місцевості в «сірій зоні», щоб вибрати найкращу позицію для застосування комплексу. Вадим ще й встигав вести «бойовий щоденник» — знімати будні солдата, підкреслюючи, що це найкраща у світі робота.

«22 серпня група отримала завдання відбити штурмові дії ворога та закріпитись на визначених рубежах в районі. За допомогою двох розрахунків ПТРК NLAW Вадим знищив 2 ворожі БМП разом з екіпажем. Коли залишки ворожої піхоти зайшли на позицію, гвардієць один з перших висунувся на зустріч чисельним силам противника та вступив у бій», — розповідають у пресслужбі Нацгвардії.

Побратими прикривали один одного, і успішно штурмували ворогів. Проте потрапили під мінометний обстріл. Саме осколок міни згодом став смертельним, проте, неймо-

вірним зусиллям волі Зеленюк ще певний час відстрілювався.

У художніх фільмах такі кадри роблять головними — герой вмирає, але надихає інших на перемогу. Але на нашій війні — це реальність, свідками якої є багато військових. Вчинок Вадима додав такої люті його друзям, що вони буквально змели нападників, відкинувши їх від лінії оборони.

Майор Вадим Зеленюк за мужність та героїзм проявлений під час виконання службово-бойових завдань нагороджений медаллю «За військову службу Україні» і був поданий на найвищу нагороду — орден «Золота зірка» та присвоєння звання Героя України. Президент підписав відповідний указ 6 жовтня.

На вшанування Вадима Зеленюка у Музеї війни влаштували вечір пам'яті — саме там спогадами про нього поділилися рідні та тренери. Сім'я Вадима передала деякі його особисті речі (спортивні медалі, фотографії, розгрузку та каску) для колекції у Національний музей історії України у Другій світовій війні. Саме у цьому музеї зберігаються «похоронки» на двох його прадідів, вони загинули у 1944 році, воюючи пліч-о-пліч з тими, чий онук зараз повернувся зброєю проти України.

«Наш Музей є місцем вшанування воїнів. Адже в боях гинуть люди, і палітра війни складається з персональних історій та подвигів. У наших сховищах зберігаються сповіщення про загибель бійців Другої світової війни. Є серед них і похоронки на двох прадідів Вадима. На жаль, новітнє зло, з яким нині бореться весь цивілізований світ, нині забрало життя їхнього нащадка. Боротьба Вадима Зеленюка стане гідним прикладом для наступних поколінь», — говорить генеральний директор музею Юрій Савчук.

Працівники музею збирають артефакти та свідчення про війну практично у режимі реального часу. Тож думають, як найкраще зберегти пам'ять про воїнів та створити умови для рідних та близьких Героїв, щоб вони могли збиратися, підтримувати одне одного та ділитися своїми спогадами про хлопців та дівчат, наших сучасників, які мали таку любов, що не вагаючись поклали душу і тіло за своїх друзів та рідних, за Україну.

На вшанування Вадима Зеленюка у Музеї війни влаштували вечір пам'яті — саме там спогадами про нього поділилися рідні та тренери.

Наталка Марків

Вічна пам'ять: вулиці Києва перейменували на честь полеглих воїнів

Імена Героїв, які захищали Україну, відтепер закарбовані у топонімах Києва.

Цього року в рамках дерусифікації столичних топонімів Київська міська рада перейменувала низку вулиць. Щоб вшанувати подвиг захисників України, вулиці назвали на честь Територіальної оборони, Інтернаціонального легіону, Героїв полку «Азов», Героїв Маріуполя.

Окремі герої нової російсько-української війни також були відзначені у назвах столичних адрес.

Вулиця Віталія Скакуна в Солом'янському районі (замість вулиці Академіка Каблукова)

25-річний сапер Віталій Скакун загинув поблизу Кримського перехрестя у перший день повномасштабної війни, 24 лютого. Віталій замінував Генічеський автомобільний міст, але вчасно відійти не встиг — до мосту вже підходили російські танки. Віталій вийшов на зв'язок із побратимами і повідомив, що підриває міст. Вчинок Віталія значно уповільнив просування ворога. Йому посмертно присвоїли звання Героя України.

Вулиця Романа Ратушного в Солом'янському районі (замість вулиці Волгоградської)

У мирний час Роман Ратушний був київським активістом та головою ГО «Захистимо Протасів яр». У часи повномасштабної війни — розвідником 93-ї ОМБР Холодний Яр. Проте 9 червня він загинув у боях під Ізюмом, на Харківщині. Вулиця Волгоградська, яку

перейменували на честь активіста, розташовується поблизу Протасового Яру, який 24-річний хлопець захищав від забудови.

Вулиця Олександра Махова у Святошинському районі (замість вулиці Жолудєва)

36-річний полеглий захисник 95-ї ДШБ та воєнкор Олександр Махов — Герой родом з Луганська. Багато років він працював на каналах «Україна» та «Україна 24». Після 2014 року журналіст активно висвітлював події на передовій. А після початку повномасштабної агресії росії Махов пішов на фронт. Ім'ям Олександра також перейменували станцію швидкісного трамвая.

Вулиця Дениса Антіпова у Дарницькому районі (замість вулиці Славгородської)

Денис Антіпов працював викладачем корейської мови у КНУ ім. Тараса Шевченка. У лютому 2015 року пішов захищати країну, брав участь в боях під Донецьким аеропортом, на промзоні Авдіївки, на Світлодарській дузі. У 2016-ому повернувся з війни командиром взводу аеророзвідки свого батальйону. У лютому 2022 року знову встав на захист України — тільки тепер у повномасштабній війні. Загинув у травні на Харківщині в результаті артилерійського обстрілу.

Вулиця Сергія Котенка у Деснянському районі (замість вулиці Суворова)

Сергій Котенко — полковник Збройних сил України, командир 9-го батальйону «Вінницькі скіфи». Полковник захищав Україну з 2015 року, однак у березні цього року, під час чергового обстрілу з важкої артилерії, отримав смертельні поранення. Наприкінці березня полковнику надали звання Герой України та удостоїли орденом «Золота Зірка» посмертно.

Вулиця Степана Чобану в Святошинському районі (замість вулиці Василя Алексухіна)

Степан Чобану — досвідчений льотчик, який попри вихід на пенсію у 2010 році, повернувся на службу після початку війни на сході України. 28 лютого 2022 року він зміг першим піднятися у повітря і вступив у повітряний бій з авіацією окупантів, відволікаючи її на себе, але був збитий ракетами росіян. Майору Чобану посмертно надали звання Героя України та нагородили орденом «Золота Зірка».

Вулиця Геннадія Матуляка у Святошинському районі (замість вулиці Генерала Авдеєнка)

Командир авіаційної ескадрильї. 25 лютого знищив колону ворога

під Гостомелем, але був підбитий окупантами. Підполковник вирішив забрати літак від населеного пункту, та не встиг вчасно катапультиватися — у нього потрапила друга ракета. За народною версією, він є частиною збірного образу «Привид Києва». Отримав посмертно звання Героя України.

Вулиці Катерини Ступницької у Солом'янському районі (замість вулиці Уляни Громової)

25-річна медикіня-сержантка Катерина Ступницька з початку повномасштабного вторгнення була в самому епіцентрі боїв на Київщині. 10 березня 2022 року біля селища Макарів окупанти поцілили ракетою у будівлю, що слугувала медичним штабом, в якому Катерина оперативно надавала першу допомогу. Дівчина загинула на місці. Їй посмертно надали звання Герой України з відзначенням орденом «Золота Зірка».

Вулиця Олександра Бринжали у Солом'янському районі (замість вулиці Тешебаєва)

Льотчик-винищувач першого класу. У ніч на 2 березня 2022 року під час відбиття масованого авіаційного удару над Васильковом знищив два ворожі літаки, після чого був збитий і не встиг катапультиватися. Майору Олек-

сандру Бринжалу присвоєні звання Героя України та орден Богдана Хмельницького III ступеня. Обидві нагороди — посмертно.

Вулиця Максима Левіна в Солом'янському районі (замість вулиці Багратіона)

35-річний Максим Левін працював як фотокореспондент, документальний фотограф та оператор багатьох українських і міжнародних видань. Більшість проєктів документаліста були пов'язані з війною в Україні. Він був одним із тих, кому вдалося вибратися живим з Іловайського котла. 13 березня Левін був страчений російськими солдатами у лісі під Києвом, можливо, після допитів і тортур.

Провулок Павла Лі в Солом'янському районі (замість Московського провулка)

Актор, телеведучий, співак. З початком повномасштабної війни 33-річний чоловік став волонтером, працював у волонтерському штабі міської ради Ірпеня. Павла вбили 6 березня, коли він евакуював людей: авто, в якому був Павло, обстріляли зі стрілецької зброї. Президент посмертно нагородив Павла орденом «За мужність» III ступеня.

Ольга Косова

Вечірній Київ

Засновник: Комунальне підприємство Київської міської ради «Київінформ»
Видавець: КП «Київінформ»
Свідоцтво: КВ N25209-15149ПР від 20.07.2022
В.о директора
 Євген ЛОПУШИНСЬКИЙ

Адреса: 01001, м. Київ –1, вул. Володимирська, 51-а
Телефон: (044) 298-09-31
E-mail: kyivinformat@ukr.net
 Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети.
 Газета публікує також матеріали, в яких думки авторів не збігаються з позицією редакції.

При передруку посилання на «Вечірній Київ» обов'язкове.
 Матеріали рубрики «Реклама», «Що турбує» публікуються на правах реклами.
 Рукописи не рецензуються.
Друк: ТОВ «МЕГА-Поліграф», м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14
Замовлення: 88963
Заг. наклад: 15 000.

Сайт: <https://vechirniy.kyiv.ua/>

В газеті використані фото з відкритих джерел.

Фотовиставка про незламний Київ часів війни подорожує Європою

Світлини закарбували життя мешканців столиці та приміських міст і сіл, на долю яких випало нелегке випробування — окупація.

Від вересня Європою подорожує фотовиставка «Київ — незламне серце Європи», яку підготував Департамент суспільних комунікацій КМДА спільно з Управлінням міжнародних зв'язків КМДА. На світлинах, які ввійшли в експозицію, зображено Київ та приміські містечка-герої під час окупації. Першими виставку побачили у Любляні та Празі. Згодом вона побувала у Мехіко та містах Німеччини.

«Хочу подякувати тим муніципалітетам, які допомагають нам у цей непростий час. Але водночас ми б дуже хотіли, щоб європейці не забували те, що поруч з їхніми країнами продовжується війна. Ця виставка — додаткова можливість вкотре нагадати, що ми ведемо

боротьбу не тільки за свою країну, а й за європейські традиції та цінності, за свободу цивілізованого світу. І ми обов'язково переможемо. Також хочу подякувати українській громаді Гіссена, яка зробила все, щоб ця виставка відбулася саме в мерії міста», — зазначила заступниця голови КМДА Марина Хонда.

На кожній фотографії поруч зі страшними руйнуваннями, які приніс агресор, помітна людяність, життєвостердність, чуйність, доброта та хоробрість наших людей. Про це зазначив Роман Лелюк, директор Департаменту суспільних комунікацій.

«24 лютого Київ став одним із перших міст, які атакували російські загарбники. Понад місяць три-

вали запеклі бої за столицю, але завдяки хоробрості українських воїнів окупанти були відкинуті з Київської області, яка ще довго буде оговтуватися від пережитого. Мета виставки — не просто продемонструвати як мужньо столиця боролася проти ворога, а показати незламність та силу духу українського народу. Моменти та емоції на світлинах, які зафіксували фотографи, це ще один доказ того, що життя обов'язково переможе смерть», — розповів Роман Лелюк.

Також з експозицією можна ознайомитися онлайн — на сайті Бундестагу Німеччини.

«У травні цього року я була в Україні й на власні очі бачила неймовірні страждання та жахливі руйнування, які російсько-загарбниць-

ка війна спричинила і продовжує завдавати Києву та всій країні, — підкреслила у привітальному слові до цифрової виставки президентка Бундестагу Бербель Бас. — Водночас мене глибоко вразило прагнення українського народу до свободи та його впевненість у перемозі.

26 представлених фотографій відображають ці враження. Вони показують, наскільки важливо, щоб ми солідарно та рішуче підтримували Україну в її боротьбі за демократію та свободу — у боротьбі,

яка також ведеться за наші спільні європейські цінності».

До експозиції «Київ — незламне серце Європи» увійшли роботи Дениса Копилова, Олексія Самсонова, Миколи Тимченка, Миколи Синельникова, Бориса Корпусенка, Павла Петрова, Андрія Скакодуба та пресслужби ДСНС.

Після показів у різних містах світу виставку представлять і в українській столиці.

Марія Катаєва

«Війна крізь об'єктив: фото з України»: виставка як важка артилерія правди

Це спроба чесно і без ретуші показати усі жахіття війни, а також передати героїзм та незламність українського народу.

Найгостріші моменти нашої боротьби представлені на світлинах фотовиставки, яку відкрили на початку грудня у вестибюлі станції метро «Золоті ворота». Експозицію українських та іноземних журналістів символічно назвали «Війна крізь об'єктив: фото з України».

Її організатори — Національна спілка журналістів України, комунальне підприємство «Київінформ» (редакція сайту «Вечірній Київ»), журналістка Андреа Беер (Німеччина) і продюсерка Марія Калус (Україна/Німеччина).

Пів сотні робіт для фотовернісажу надав 21 фотограф: Аліна Смутко, Борис Корпусенко, Даніель Етер, Денис Копилов, Дмитро Козацький, Євген Малолетка, Євген Сосновський, Єлизавета Серватинська, Єфрем Лукацький, Іван Любиш-Кирдей, Микола Тимченко, Наталка Кравчук, Ніколь Тунг, Олександр Клименко, Олексій Самсонов, Олена Гром, Рон Хавів, Сергій Нужненко, Станіслав Юрченко, Хайді Левіне та Яна Сідаш.

Заступниця голови КМДА Марина Хонда під час відкриття зауважила: ці фото сколихнули у пам'яті найтривожніші моменти, що пережили у час оборони столиці кияни та всі українці.

«Але ж люди на сході та півдні цей жах переживають і сім місяців,

Марина Хонда

і довше. Ми напевне відчули лише невелику частину того болю. Війна — це смерть і страждання. Про це говорить кожне фото. Їх треба показувати у Європі, бо людям важко уявити, що відбувається тут», — переконана Марина Хонда.

Вона також зазначила, що емоційно — це дуже важка виставка: «Але водночас — це додаткова нагода нагадати та зрозуміти, що станеться, якщо ми не будемо продовжувати боротися та підтримувати сили оборони. Саме завдяки нашим воїнам ми живемо у вільному місті, вільній країні».

Анка Фельдгузен, Надзвичайний та повноважний посол ФРН в Україні під час останніх обстрілів була в укриттях разом з українцями. Дипломатка, країна якої на другому місці по обсягу допомоги Україні, не сприймає відсторонено людські історії на світлинах. Вона звернулася до відвідувачів фотовернісажу українською:

«Ми думали, що першою жертвою війни є правда. Але коли дивишся ці фото, то бачиш, що її невинні жертви це насамперед діти, жінки, військові... Влітку здавалося, що війна відійшла кудись далеко, ніби

затихла. Але ж ні! Вона знов тут. Україна бореться й за нашу свободу, на цих фото ми бачимо, яка страшна плата за це. Але сподіваюсь з вами разом будемо святкувати Перемогу!»

Очілюнок НСЖУ Сергій Томіленко нагадав: 43 медійники вже загинули за неповні 9 місяців, 8 журналістів — вбиті на фронті. Росіяни у кожному окупованому місті перш за все цікавилися пресою. Чи варто нагадувати — чому? Томіленко переконаний, що має бути окремий трибунал і за злочини проти преси.

Саме на силу фото, як документа, звернув увагу Роман Лелюк, директор Департаменту суспільних комунікацій КМДА.

«Окрім гарячої війни на фронті, паралельно йде ще й інформаційна боротьба. Агресор ширить цинічну пропаганду, якій ми маємо протистояти. Ця виставка — наша важка артилерія проти зухвалих російських фейків та маніпуляцій. Кожна з цих світлин несе набагато більше, ніж можна сказати словами. Кожне фото — великокаліберний постріл! Постріл правди!» — вважає Роман Лелюк.

50 фото відбирали з 500. Це був непростий вибір, бо кожна світлина вартує того, аби її побачив світ. Про це сказав у своєму слові Євген Лопушинський, координатор проекту, в.о. директора КП «Київінформ».

«Я побачив, що люди перед цими фото плакали, хтось — йшов у задумі, хто — надихався, але точно ніхто не йшов звідти байдужим. І це — те найважливіше, заради чого ми працювали, готуючи виставку „Війна крізь об'єктив: фото з України“. Концептуальна назва виставки — „Стіна“, бо сьогодні Україна є тією стіною між цивілізованим світом та агресією, злом і ненавистю», — наголосив Євген Лопушинський.

Він зізнався, що партнери вернісажу так само були емоційно вражені роботою фотокореспондентів. Всі люди з камерою на війні ризикують життям заради того, щоб світ дізнався правду. І це відчуття передається тим, хто потім переглядає вже зафіксовані кадри.

Борис Корпусенко, фотокор «Вечірнього Києва», вихопив миттєвості оборони Києва і звільнення міст під столицею. З 24 лютого кожен день героїчної оборони

Києва він пережив у столиці. Корпусенко бачив її порожні вулиці без людей, палаючі логістичні центри, обгорілі будинки передмість. І головне — він впіймав сотні людських поглядів. Саме тому йому вдається знімати такі фото. Емпатія фотокора робить кадри історичними.

Наталка Слінкіна, фоторедактор «Вечірнього Києва», яка готувала виставку «Війна крізь об'єктив: фото з України», розповіла, що увесь час думала, як не збожеволіли фотографі, які знімали те, що бачили крізь об'єктив?

«Ось Маріуполь, де рідні ховають члена сім'ї, загорнутого у кухонну клейонку... А ось чоловік з Бучі, сидить у кріслі, єдиний вцілілий речі зі свого зруйнованого будинку. Більше у нього не залишилось нічого. Хоча, ні, залишилось головне — життя», — ділиться роздумами Наталія Слінкіна.

Андреа Беер, німецька журналістка, своєю чергою одна з організаторів виставки, звернула увагу, наскільки більшість світлин з Боснії і Герцеговини чи Сирії, які є в експозиції, перегукуються з горем та стражданнями на світлинах з України. Ці знімки демонструють спільний трагізм різних народів у протистоянні з геноцидом воєн.

Після експозиції у Києві, фотовиставку покажуть у Дніпрі та Львові. За кордоном «Війну крізь об'єктив: фото з України» дивитимуться у Німеччині та Хорватії. Головна мета — аби якомога більше іноземців побачили обличчя української війни та знали: боротьба за демократичне суспільство все ще триває.

Ольга Скотнікова